

Strukturalna analiza posjetiteljskih programa Parka prirode Medvednica

Bedeniković, Jelena

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Forestry and Wood Technology / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet šumarstva i drvne tehnologije**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:108:889807>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Forestry and Wood Technology](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ŠUMARSTVA I DRVNE TEHNOLOGIJE
ŠUMARSKI ODSJEK

PREDIPLOMSKI STUDIJ
URBANO ŠUMARSTVO, ZAŠTITA PRIRODE I OKOLIŠA

JELENA BEDENIKOVIĆ

**Strukturalna analiza posjetiteljskih programa javne ustanove
“ Park prirode Medvednica“**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, srpanj 2021.

PODACI O ZAVRŠNOM RADU

Zavod:	Zavod za šumarske tehnike i tehnologije
Predmet:	Upravljanje i nadzor u zaštićenim područjima
Mentor:	Prof. dr. sc. Ivan Martinić
Asistent – znanstveni novak:	dr. sc. Matija Bakarić
Studentica:	Jelena Bedeniković
JMBAG:	0068232842
Akadska godina:	2020./2021.
Mjesto, datum obrane:	Zagreb, 9.srpnja 2021.
Sadržaj rada:	Stranica: 40 Slika: 16 Tablica: 7 Navoda literature: 17
Sažetak:	<p>Uvodno je istaknuta uloga posjećivanja i turizma zaštićenih područja kao važna funkcija njihovog djelovanja. Napravljen je osvrt na temeljne vrijednosti Parka prirode Medvednica i ključne elemente sustava posjećivanja kao što su brojnost posjetitelja, infrastruktura i sl. Opisuje se značaj Plana upravljanja i Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima, koristi i potencijalni rizici od posjećivanja u zaštićenom području te pregled objekata posjećivanja i posjetiteljskih programa koji su razvijeni od strane Javne ustanove Park prirode Medvednica. U središnjem dijelu izvedena je ciljana analiza triju najvećih turističkih atrakcija koje su pod upravom Javne ustanove: Medvedgrad, Rudnik Zrinski i špilja Veternica. Detaljno su objašnjeni, a potom i tablično prikazani elementi i kriteriji strukturne analize za edukativno-interpretativne programe: vrsta i raspoloživost programa, ciljne skupine, da li je program aktivan ili pasivan, uključuje li vođenje od strane parkovnog osoblja, da li se program naplaćuje ili ne, mjere upravljanja posjetiteljima, dostupnost pojedinog programa te mogućnost dodatnih usluga. Zaključno, napravljen je osvrt na ključne rezultate analize te su dani prijedlozi, smjernice i preporuke za unapređenje i poboljšanje posjetiteljskih programa Parka prirode Medvednica.</p>

**IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI**

OB FŠDT 05 07

Revizija: 2

Datum: 29.04.2021.

„Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojega rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni“.

U Zagrebu, 9. srpnja 2021. godine

vlastoručni potpis

Jelena Bedeniković

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1 Posjećivanje i turizam zaštićenih područja prirode kao važna funkcija njihovog djelovanja	1
1.2 Cilj istraživanja	2
2. OBJEKT ANALIZE	3
2.1 Park prirode Medvednica (PPM)	3
2.2 Obilježja posjećivanja, brojnost posjetitelja, infrastruktura	6
2.3 Dokumenti (Plan upravljanja, APUP, ... i došadašnja istraživanja vezana uz posjećivanje)	7
2.4 Pregled objekata posjećivanja, pregled posjetiteljskih programa razvijenih od strane JU	9
3. ANALIZA POSJETITELJSKIH PROGRAMA	15
3.1 Definiranje kriterija analize	15
3.2 Elementi / kriteriji strukturne analize	15
3.2.1 Medvedgrad	15
3.2.2 Rudnik Zrinski	25
3.2.3 Špilja Veternica	27
3.2.4 Edukativni programi	30
4. REZULTATI	34
4.1 Nalazi analize	34
5. ZAKLJUČCI, SMJERNICE I PREPORUKE	36
6. LITERATURA	39

1. UVOD

1.1 Posjećivanje i turizam kao važna funkcija zaštićenih područja prirode

Prema IUCN-u (International Union for Conservation of Nature – Međunarodna unija za očuvanje prirode) zaštićeno područje se definira kao „jasno definirano područje koje je priznato sa svrhom i kojim se upravlja s ciljem trajnog očuvanja cjelokupne prirode, usluga ekosustava koje ono osigurava te pripadajućih kulturnih vrijednosti, na zakonski ili drugi učinkoviti način.”(IUCN, 2008.)

Zaštićena područja u konceptu turizma predstavljaju specifičan turistički proizvod koji je kombinacija različitih sadržaja, uključujući klimatske, geomorfološke i krajobrazne karakteristike prostora, biološke resurse, lokalitete posebnih atrakcija, kao i vrste smještaja, vrste transporta, specifičnu turističku infrastrukturu i specifične aktivnosti. (Martinić, 2010.)

Pravilno upravljanje zaštićenim područjem znači provođenje konkretnih postupaka koji osiguravaju očuvanje prirodnih i ostalih vrijednosti temeljem kojih je i područje zaštićeno, a postavljanje određenog cilja omogućava procjenu učinkovitosti upravljanja područjem. Međunarodna unija za očuvanje prirode definirala je kategorije ciljeva upravljanja zaštićenim područjem, među kojima se u većini kategorija jednom od najvažnijih funkcija smatra turistička funkcija.

Jedan od najvažnijih pokretača razvoja gospodarstva u Republici Hrvatskoj jest turizam. Turizam je u posljednjih nekoliko godina omogućio stvaranje značajnih financijskih prihoda, promociju zaštićenih područja kao i revitalizaciju ruralnih krajeva. (Strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske, NN 143/08). Posebno u zaštićenim područjima turizam je jedan od najbrže rastućih segmenata turističke potražnje. (Marušić i Tomljenović, 2006; Kramarić i sur., 2006).

Cilj turizma u zaštićenim područjima je zadovoljiti interese i potrebe posjetitelja, povećati ekonomske dobrobiti od zaštićenih područja, dugoročno održavati kvalitetu resursa te ujedno omogućiti njihov budući razvoj na izvornim svojstvima resursa. S obzirom da se važnost turizma u zaštićenim područjima ogleda i kroz ekonomske doprinose, on predstavlja značajan i osnovni izvor prihoda kojima se financiraju glavne funkcije zaštićenih područja. (Bilušić, 2013.)

Iako turizam ima veliki potencijal kojim može na pozitivan način pridonijeti društveno-ekonomskome razvoju, istodobno svojim brzim i nekontroliranim rastom u značajnoj mjeri može prouzročiti degradaciju okoliša te pogodovati gubitku tradicionalnih kultura i lokalnog identiteta. (Martinić, 2010.) Potencijalne koristi

turizma na društveno-ekonomskom razvoju, ogledaju se kroz: porast dohotka, porast zaposlenja za lokalno stanovništvo, stimuliranje lokalne ekonomije, doprinos očuvanju prirodnog i kulturnog nasljeđa, poticanje lokalne proizvodnje, podršku istraživanju i razvoju dobrih ekoloških navika, podršku ekološkoj edukaciji posjetitelja i lokalnog stanovništva.

Negativni učinci turizma proizlaze iz turističkog korištenja što dovodi do degradacije okoliša i gubitka atrakcija odnosno resursa uzrokovanih nekontroliranim rastom turističkih aktivnosti. Zbog toga je osnova zadaća upravljanja zaštićenim područjem izbjegavanje negativnih utjecaja razvoja turizma i ostalih turističkih aktivnosti kroz izradu Plana upravljanja kojim su definirani glavni ciljevi uređenja, zaštite i razvoja konkretnog područja. Nužna je turistička valorizacija područja kao i određivanje prihvatnog kapaciteta prostora, pri čemu se razvoj turizma u zaštićenom prostoru treba temeljiti na stručnoj valorizaciji bioloških, kulturnih i krajobraznih resursa te dokumentima prostornog uređenja (prostorni plan) za određeno zaštićeno područje. (Bilušić, 2013.) Povezano s tim u zaštićenim područjima treba poticati i razvijati održive oblike turizma i rekreacije koji minimalno utječu na okoliš kao što su šetnje/hodanje, planinarenje, kulturne rute (obilazak kulturnih znamenitosti), vožnja biciklom, speleologija, edukacija, team-building, te drugi oblici rekreacijskog, kulturnog i edukacijskog turizma. Razvoj navedenih oblika turizma podrazumijeva postojanje posjetiteljskih sadržaja i programa, uređene infrastrukture i uspostavljenih mjera upravljanja posjetiteljima.

1.2 Cilj istraživanja

U radu se prikazuje strukturna analiza posjetiteljskih programa razvijenih u Parku prirode Medvednica (dalje u tekstu: PP Medvednica) od upravljačke ustanove (Javna ustanova Park prirode Medvednica). Glavni cilj istraživanja je prikaz ključnih elemenata sustava posjećivanja PP Medvednica, pregled i strukturna analiza elemenata posjetiteljskih programa te zaključivanje o nalazima analize.

2. OBJEKT ANALIZE

2.1 Park prirode Medvednica (PPM)

Zaštićeno područje PP Medvednica upravljano je, temeljem Zakona o zaštiti prirode, putem Javne ustanove PP Medvednica čiji je osnivač Republika Hrvatska, a rad u nadležnosti Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja (MINGOR). Javna ustanova PP Medvednica obavlja djelatnosti koje uključuju održavanje, promicanje i zaštitu Parka radi očuvanja i zaštite izvornosti prirode, nadziranje provedbe mjera i uvjeta zaštite prirode na području kojim upravljaju, osiguravanje neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara te sudjelovanje u prikupljanju podataka radi praćenja stanja očuvanosti prirode.

Današnje područje PP Medvednica prvi puta je zaštićen 1963. godine kada je proglašeno osam posebnih rezervata šumske vegetacije. U kategoriji „park prirode“ prema Zakonu o zaštiti prirode PP Medvednica proglašen je 1981. godine na površini od 22.826 ha. Zakonom o izmjenama Zakona o proglašenju Medvednice parkom prirode iz 2009. godine, granice parka su izmijenjene te se danas PP Medvednica prostire na području Grada Zagreba te Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije na površini od 17.938 ha, od kojih površinu pod šumom čini 81%.

2010. godine usvojena je 10-godišnja stručna osnova upravljanja PP Medvednica – „Plan upravljanja Parkom prirode Medvednica“ Glavni ciljevi Plana upravljanja su zaštita i očuvanje prirodne i kulturne baštine, turizam i posjećivanje, edukacija, interpretacija i promocija, suradnja s lokalnom zajednicom i dionicima prostora, održivo korištenje prirodnih dobara i infrastruktura te opći poslovi kao što su upravljanje, administracija i održivost. Plan se provodi kroz godišnje programe zaštite očuvanja, korištenja i promicanja zaštićenog područja. Zaštitom i očuvanjem štiti se biljni i životinjski svijet, staništa, geološki i geomorfološki oblici, voda, tlo, ekosustavi, krajobrazne i kulturne vrijednosti te druge znamenitosti u cilju zaštite područja Parka prirode.

Djelatnosti se provode pomoću poticanja i organiziranja znanstveno-istraživačkog rada na području Parka prirode, prihvata i informiranja, vođenja, razgledavanja i prijevoza posjetitelja parka prirode, koordiniranja aktivnosti svih pravnih i fizičkih osoba koje obavljaju dopuštenu djelatnost u Parku prirode, provođenja nadzora propisanih zakonom radi očuvanja njegovih prirodnih vrijednosti, osobito biološke i krajobrazne raznolikosti, kulturno-povijesnih vrijednosti, koordinacije i nadzora dopuštenih gospodarskih djelatnosti u Parku prirode vodeći računa da se one obavljaju po načelu održivog gospodarenja, odnosno održivog razvitka, obavljanja ugostiteljsko-turističke djelatnosti obavljanja drugih aktivnosti – prema Prostornom planu PP Medvednica (2014.).

Osim s ekološkog aspekta Park prirode Medvednica ima veliku vrijednost za grad Zagreb i sa estetskog, rekreacijskog, zdravstvenog i turističkog aspekta. Zbog blizine glavnog grada Republike Hrvatske, iznimne ljepote, dostupnosti te ponude različitih sadržaja za posjetitelje PP Medvednica je omiljeno izletištae Zagrepčana.

Biološka vrijednost najvažnija je značajka Medvednice, a očituje se u velikom broju biljnih i životinjskih vrsta kao i raznolikim staništima. 1.205 biljnih vrsta bilježi dobro očuvana staništa i veliko bogatstvo flore. Osim šuma i šumskih zajednica koje prevladavaju, fragmentarno se pojavljuju i druga staništa, poput livada, travnjaka, podzemnih staništa, vodenih staništa te staništa koja su se razvila kao rezultat čovjekova djelovanja, a to su vinogradi, voćnjaci i ruralna područja. U šumama na području PP Medvednica obitavaju razne vrste sisavaca, od malenih glodavaca kao što su miševi, zečevi, puhovi i voluharice, do onih velikih papkara poput srne i divlje svinje. Zabilježene su i manje te srednje velike zvijeri poput divlje mačke, lisice, kune i lasica, a vrlo veliku posebnost predstavljaju šišmiši koji su zakonom zaštićeni te ih najčešće nalazimo u špiljama, napuštenim rudnicima, kamenolomima, dupljama drveća te u potkrovljima kuća dok livade, šume, kultivirane i vodene površine koriste kao lovna staništa. Najpoznatija ptičja vrsta je vodenkos koji obitava uz medvedničke potoke i gotovo nikada ne napušta svoj potok ili njegovu neposrednu blizinu. Fauna brdskih potoka bilježi znatno veliki broj ugoženih i endemičnih vrsta. Tako su ribe relativno rijetke, no najčešće se pojavljuju potočna mrena, dvoprugastaukalija, klen te potočna pastrva. Od vodozemaca najviše se ističu smeđa krastača, žuti mukač koji živi u lokvicama na šumskim putevima te pjegavi daždevnjak koji obitava pretežito na vlažnim i stjenovitim mjestima.

Kao posljedica raznolike i burne geološke povijesti na Medvednici su prisutne tri osnovne vrste stijena: magmatske, sedimentne i metamorfne. Glavni trup planine izgrađen je pretežito od metamornih stijena, među kojima se ističe zeleni škrljavac, zaštitni znak Medvednice.

Na području Parka prirode Medvednica nalazi se 15 zaštićenih područja druge kategorije zaštite - osam posebnih rezervata šumske vegetacije, jedan značajni krajobraz, dva spomenika parkovne arhitekture i četiri spomenika prirode.

Područje PP Medvednica u cijelosti je 2013. godine uključeno u jedinstvenu europsku ekološku mrežu Natura 2000. U Hrvatskoj je ekološka mreža propisana Zakonom o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19), odnosno Uredbom o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19). Člankom 5. Uredbe o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19) utvrđuje se popis područja ekološke mreže:

- područja očuvanja značajna za ptice (POP),
- područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (POVS),
- vjerojatna područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (vPOVS),
- posebna područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (PPOVS).

Park prirode Medvednica u potpunosti se nalazi unutar granica ekološke mreže POVS područja HR2000583 Medvednica. Navedeno područje zauzima površinu od 18.530 ha. Medvednica je većinom prekrivena dobro sačuvanim šumama i šumskim zajednicama. Fauna područja se većinom sastoji od srednjoeuropskih elemenata, a djelomično i od bogate pleistocenske faune.

Područje Medvednice je važno zbog visoke prisutnosti vrsta leptira *Leptidea morsei*, *Euphydryas aurinia* i *Lycaena dispar*. POVS područje jedno je od velikog značaja za ciljnu vrstu *Austropotamobius torrentium* zbog relativno dobrog stanja populacije na većini vodotoka. Ciljna vrsta vretenca *Cordulegaster heros* zabilježena je tijekom nekoliko istraživanja u periodu od 1988. do 2008. godine (Franković i Bogdanović 2008) na lokalitetima: lokvica Šupljak, potoci Rakova noga, Vrapčak, Kraljevec i livadi pored planinarskog doma „Grafičar“. Nadalje, područje je značajno za saproksilne kornjaše, *Morimus funereus*, *Rosalina alpina*, *Cerambyx cerdo*, zbog očuvanih šuma i velikog broja povoljnih staništa za razvoj ličinki. Zonacija za *Cerambyx cerdo* obuhvaća ciljne stanišne tipove 91L0 Ilirske hrastovo-grabove šume (*Erythronio-Carpinion*) i 9260 Šume pitomog kestena (*Castanea sativa*) jer odgovara tipu šumskog staništa E.3.2.1. Mješovita šuma hrasta kitnjaka i pitomog kestena (Hrašovec 2009). Zonacija za *Morimus funereus* odgovara ekološkim zahtjevima vrste, a obuhvaća sve bukove i hrastove šume, odnosno zone stanišnih tipova 9110, 91K0, 91L0 i 9260 (Hrašovec 2009). Zonacija za *Rosalina alpina* obuhvaća bukove šume: zone stanišnih tipova 9110 Bukove šume *Luzulo Fagetum* i 91K0 Ilirske bukove šume (*Aremonio-Fagion*) (Hrašovec 2009). Šume hrasta kitnjaka i medunca u sklopu zona 91L0 Ilirske hrastovo-grabove šume (*Erythronio-Carpinion*) i 9260 Šume pitomog kestena (*Castanea sativa*) na Medvednici predstavljaju važno stanište za vrstu *Lucanus cervus* (Hrašovec 2009). Područje predstavlja jedno od rijetkih nalazišta vrste *Osmoderma barnabita* u Hrvatskoj.

Područje Parka važno je za očuvanje ciljnih stanišnih tipova: 6430, 91L0, 9260, 9110, 91K0, 9180, 8310, 8210.

Potoci na Medvednicu predstavljaju povoljna staništa za vrstu *Barbus balcanicus* koja je zabilježena u Bistri, Vrapčak, Slani potok, Vukšenac, Lampuš, Vidak, Rakova noga, Vukov dol i Vidovec (Hrvatsko društvo za biološka istraživanja 2018).

Ciljne vrste *Bombina variegata* i *Triturus carnifex* preferiraju šumske tipove staništa te nešumska staništa poplavnih ravnica i travnjaka zbog čega zonacija odgovara područjima nižim od 800 m nadmorske visine koja se smatraju prioritarnim staništima za vrste (Javna ustanova „Park prirode Medvednica“ 2015).

Područje Parka predstavlja tipski lokalitet za vrste *Chthonius jalzici* i *Pseudosinella dallaii*. Važno je i za podzemne vrste: *Collembola* sp., *Androniscus* sp., *Troglohyphantes subalpinus*, *Bryaxis* sp., *Anophthalmus kaufmanni*, *Calconiscellus karawankianus*, *Roncus* sp. i *Cyphophthalmus* sp.

Područje Medvednice je važno za sljedeće ciljne vrste šišmiša: *Barbastella barbastellus*, *Miniopterus schreibersii*, *Myotis bechsteinii*, *M. myotis*, *Rhinolophus euryale*, *R. ferrumequinum* i *R. hipposideros*. Zonacija svih ciljnih vrsta šišmiša obuhvaća cijelo područje Parka (Tvrtković i sur. 2006).

2.2 Obilježja posjećivanja, brojnost posjetitelja, infrastruktura

Pri posjećivanju zaštićenih područja najčešće je razvrstavanje na dva modela: moderni ili funkcionalni te tradicionalni ili standardni model posjećivanja. Moderni sustav posjećivanja podrazumijeva kretanje posjetitelja po unaprijed uspostavljenoj shemi razgledavanja te redosljednog i vremenski programiranog obilaska različitih sadržaja bez ili sa organiziranim internim sustavom prijevoza. Takav model posjećivanja stoga se još naziva i organizirani sustav posjećivanja i drži se važnim alatom za reguliranje broja posjetitelja u odnosu na izračunate prihvatne kapacitete pojedinih lokacija u zaštićenom području. Za razliku od funkcionalnog sustava posjećivanja, tradicionalni model sustava posjećivanja vezan je za masovno slobodno kretanja posjetitelja u zaštićenom području, pri čemu posjetitelji koriste ulaze u park i vrste prijevoza unutar parka prema raspoloživosti i svom izboru. U standardni model sustava posjećivanja također se svrstavaju i pojedinačna kretanja posjetitelja kao što su vožnja biciklom, pješačenje i sl.

Glavni elementi sustava posjećivanja uključuju nekoliko važnih sastavnica kao što su definiranje prihvatnog kapaciteta, sustav ulaza i internog prijevoza (vrste, kapaciteti, smjerovi), mreža posjetiteljskih sadržaja i infrastrukture, smjerovi kretanja, vrste komunikacije i usluga parkovnog osoblja (vođene ture, posebni programi i dr.) (osobljem parka i dr.). Cilj je sustav posjećivanja ostvariti ugodan i siguran obilazak najvažnijih (ne nužno svih!) atrakcija u zaštićenom području, omogućiti autentičan doživljaj prirode posjetiteljima uz izbjegavanje i/ili smanjenje nepovoljnih utjecaja posjećivanja na najmanju moguću mjeru.

Temeljni motivi posjećivanja mogu biti raznovrsni, a među njima se najviše ističu oni povezani s odmorom i rekreacijom. Postoje i različiti oblici posjećivanja zaštićenih područja, kao što su pješačenje, kampiranje, izletništvo, planinarenje, biciklizam i dr. Svaki od navedenih oblika posjećivanja mora biti u skladu s pravilima očuvanja i dopuštenim načinima korištenja koji su propisani mjerama zaštite za konkretno zaštićeno područje i za čije provođenje (nadzor, pridržavanje, ev. sankcioniranje) brinu čuvari prirode u zaštićenom području. Važan dio ovih mjera su i obavijesno-sigurnosne.

Park prirode Medvednicu godišnje posjeti više o milijun posjetitelja, a promjene u načinu življenja te aktualni domaći i inozemni trendovi i okolnosti (kao što je npr. povećan interes za boravkom u prirodi uslijed pandemije COVID-19) potiču rast broja

posjetitelja. Prema analizama Ustanove PP Medvednicu većinom posjećuju domaći posjetitelji iz neposredne okolice grada Zagreba i Zagrebačke županije. Veliki broj posjetitelja je mlađe ili srednje životne dobi, a većina ih u Park dolazi vikendom i to nekoliko puta godišnje, a najčešće u društvu obitelji ili prijatelja. Tri najčešće posjećivana lokaliteta u Parku su Puntijarka, vidikovac TV tornja i planinarski dom „Grafičar“. Veći dio posjetitelja dolazi u park osobnim vozilom, dok manji dio posjetitelja dolazi pješke ili za prijevozno sredstvo koristi bicikl. Posjetitelji parka iskazuju interes za širok raspon aktivnosti kao što su pješčenje, planinarenje, biciklizam, skijanje, lov, terenske nastave, posjećivanje različitih sportskih i kulturno turističkih manifestacija i slično. Glavni su im motivi boravak u prirodi te druženje s prijateljima uz edukaciju o prirodnim i kulturnim vrijednostima Parka – prema izvješću JU PPM, 2009).

S obzirom na vrijeme zadržavanja u zaštićenom području, sustavi posjećivanja dijele se u tri kategorije: izletnički, stacionarni i tranzitni sustav. Izletnički sustav obilježava jednodnevni boravak u zaštićenom području kroz odmor, rekreaciju, sport, edukaciju te izletničko kretanje koje karakterizira mali radijus kretanja i kraći jednodnevni boravak na otvorenom. Stacionarni sustav predstavlja višednevni boravak u zaštićenom području koji se ispunjava odmorom, rekreacijom, sportom i edukacijom. Višednevni boravak u PP Medvednica ostvaruje se kroz organizirani boravak djece, umirovljenika i sportaša u okviru organizacija ili putem individualnog boravak. Tranzitni sustav posjećivanja vezan je uz hodočašća iz Zagreba, kroz područje Parka prema Nacionalnom Svetištu u Mariji Bistrici te pješačke rute preko PP Medvednice do drugih odredišta – prema Prostornom planu PP Medvednica (2014.).

2.3 Dokumenti (Plan upravljanja, APUP, ... i došadašnja istraživanja vezana uz posjećivanje)

Plan upravljanja predstavlja glavni dokument upravljanja zaštićenim područjem. Propisuje se na razdoblje od 10 godina, uz obveznu reviziju nakon pet godina. Vizija i misija upravljanja zaštićenim područjem definirane su unutar smjernica za zaštitu, djelovanje, korištenje te razvoj zaštićenog područja. Temeljni i ključni ciljevi plana upravljanja su strukturirani sukladno međunarodnim standardima upravljanja zaštićenim područjima i odnose se na određivanje politike i aktivnosti za postizanje ciljeva, misije i vizije upravljanja, organizacije upravljanja, očuvanje i povoljnog stanja bioloških i drugih resursa u zaštićenom području, suradnje s okruženjem, razvoja kompetencija upravljačke ustanove te financiranja upravljanja zaštićenim područjem. Cjelokupan sadržaj plana ovisan je o vrsti i kategoriji zaštićenog područja, a okvirno sadrži tri poglavlja: 1. ciljevi i politika upravljanja, 2. smjernice u zaštićenom području i 3. izvedba plana.

Vezano za postojeći koncept posjećivanja PP Medvednica treba spomenuti kako je Parku prirode Medvednica 2014. godine dodijeljena Povelja za održivi turizam Europark Federacije temeljem koje je razvijen dokument „Strategija i akcijski plan

razvoja održivog turizma Parka prirode Medvednica“. Glavni ciljevi koje promiče ova povelja su unaprjeđenje održivog razvoja i upravljanja turizmom u zaštićenim područjima, koje uzima u obzir potrebe okoliša, lokalnog stanovništva, lokalnih gospodarstvenika i posjetitelja te povećanje svijesti o europskim zaštićenim područjima kao temeljnom dijelu naše baštine, koju moramo čuvati za dobrobit sadašnjih i budućih generacija. Temeljna vizija Strategije je nacionalno i regionalno prepoznavanje PP Medvednica kao održivog turističkog područja/odredišta, u kojem se provođenjem kvalitetnih programa za posjetitelje, omogućuje zaštita kulturne i prirodne baštine, dobro poslovanje lokalnih poduzetnika i povećanje kvalitete života lokalnog stanovništva.

Osim „Strategije i akcijskog plana razvoja održivog turizma PP Medvednica“, temeljni ciljani dokument vezan uz sustav posjećivanja Parka je Studija za upravljanje posjetiteljima - Akcijski plan upravljanja posjetiteljima (krat. APUP). Opći cilj Studije upravljanja posjetiteljima jest uspostavljanje inovativnog sustava upravljanja posjetiteljima PP Medvednica koji je zasnovan na informiranom posjećivanju gdje su posjetitelji vođeni u biranju optimalnih programa u pogledu trajanja, sadržaja, aktivnosti, oblika prijevoza, toka obilaska i sl. čime im se osigurava kvaliteta autentičnog doživljaja vrijednosti područja, bez ili s minimalnim utjecajem na prirodu i okoliš zaštićenog područja. Paralelno s time, cilj je i zadržati PP Medvednica prepoznatljivim harmoniziranim prostorom slobodnog pristupa, neometanog posjećivanja i spontanog uživanja u ambijentu očuvanoj prirodi, ali u budućnosti značajno više razine uređenosti – prema „Studija upravljanja posjetiteljima Parka prirode Medvednica“, JU PPM (2020.).

Jedan od najznačajnijih aktualnih projekata PP Medvednica je „Poboljšanje posjetiteljskog kapaciteta u svrhu održivog upravljanja Parkom prirode Medvednica“ kojim će se urediti „Centar za posjetitelje Medvedgrad“ kao i poboljšati posjetiteljska infrastruktura. Glavni cilj projekta je urediti biciklističke staze, signalizaciju unutar te izvan granica parka prirode ali isto tako i obogatiti edukativnu i interpretativnu ponudu Parka kroz kreiranje različitih interpretativnih i edukativnih programa. Veliki je naglasak stavljen i na vrlo pažljivo razvijanje turizma u Parku, odnosno na upravljanje posjetiteljima putem izrade Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima u PP Medvednica. Temeljni cilj projekta je uspostava održivog korištenja prirodne baštine PP Medvednica i pripadajućih sadržaja s ciljem doprinosa održivom društveno – gospodarskom razvoju na lokalnoj i regionalnoj razini. Navedenim projektom opremiti će se novi Centar za posjetitelje Medvedgrada, rekonstruirati će se i kulturno dobro, te će se osigurati kvalitetni sadržaji za posjetitelje i njihov boravak u prirodi, stvoriti novi kapaciteti za održivo upravljanje prirodnom baštinom i unaprijediti turistička ponuda – prema web-portalu PPM/projekti.

Drugi, važan projekt vezan uz posjećivanje koje provodi Javna ustanova PP Medvednica je CEETO projekt - alati za zaštitu prirode. Područje koje pokriva CEETO projekt predstavlja glavne prirodne i okolišne tzv. ključne točke što zapravo znači da u sebi sadrže neke od najvrijednijih prirodnih značajki koje je nužno očuvati. U svim

zaštićenim područjima koja su uključena u CEETO projekt još uvijek nije dovoljno razvijen jedan od važnijih aspekata upravljanja, odnosno upravljanje posjetiteljima. Upravljanje posjetiteljima uključuje brojne aktivnosti, od prikupljanja i analize ukupnih prirodnih, kulturno povijesnih i socijalnih podataka pojedinog zaštićenog područja, zatim planiranja i zoniranja prostora, poznavanja strukture i stavova posjetitelja u zaštićenom području, pa sve do nedostatno specifično dizajniranih i uspostavljenih protokola za praćenje utjecaja odvijanja turističkih aktivnosti na zaštićeno područje. Cilj projekta jest uspostaviti inovativni sustav upravljanja održivim turizmom koji se temelji na participativnom pristupu, čime se ujedno nastoje unaprijediti kapaciteti upravitelja zaštićenih područja za održivo upravljanje i korištenje prirode i njezinih vrijednosti. Rezultati koji se očekuju završetkom provedbe projekta su integrirani alati za održivo upravljanje zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže Natura 2000, potom integrirani alati za održivo korištenje prirodnih resursa, vezano za turističke aktivnosti koje se odvijaju u tim područjima, smjernice za donosiocima odluka vezano za razvoj politika održivog turizma, priručnik za upravljanje održivim turizmom za upravitelje zaštićenih područja, osam pilot područja i akcijskih planova za održivi turizam i praćenje utjecaja turizma za svako od osam pilot područja te uspostavljena CEETO mreža – prema web-portal PPM/projekti_CEETO.

2.4 Pregled objekata posjećivanja, pregled posjetiteljskih programa razvijenih od strane JU

Javna ustanova PP Medvednica razvila je kroz djelatnosti svojih službi značajan broj informativnih, edukativnih i interpretativnih programa naslonjenih na posjetiteljske lokalitete, objekte i infrastrukturu. U svrhu ulaznog informiranja posjetitelja Ustanova je uredila info-centar Bliznec čije je sjedište na glavnom ulazu u Park. Funkcija info-centra je predstaviti posjetiteljima Park u smislu glavnih značajki, prirodnih, kulturnih i drugih vrijednosti te ponude za posjetitelje. U info-centru posjetitelji mogu kupiti vodič „Dekodiraj Medvednicu“ te izletničku kartu Medvednice za lakše snalaženje u velikom broju staza i puteljaka u Parku. Također su dostupni letci, brošure u kojima su predstavljene glavni sadržaji i atrakcije na Medvednici te suveniri. Preko puta info-kioska nalazi se vrlo zanimljiv Natura 2000 labirint u kojem su prikazane neke „ambadorske“ biljne i životinjske vrste i staništa zbog kojih je Medvednica postala dio ekološke mreže Natura 2000 - najveće mreže zaštićenih područja u svijetu. Uz Natura 2000 labirint, pored samog kioska smješten je geološki stup koji prikazuje složenu geološku povijest Medvednice kao i njezine raznolike stijene koje su kronološkim redom ugrađene u stup.

Ustanova upravlja sa tri najveće turističke atrakcije Parka: špiljom Veternica, Rudnikom Zrinski i Medvedgradom. Špilja Veternica nastala je u krškom i jugozapadnog dijela Medvednice, poniranjem voda s područja Ponikvi duž pukotina u stijenama. Predstavlja najstariji arheološki lokalitet Zagreba u čijoj su tami sačuvani dokazi o burnom životu proteklih tisućljeća, sve od neandertalskih praljudi, pa preko

rimskih vojnika i srednjovjekovnih razbojnika, do modernih pustolova i turista. Svoje tragove u špilji Veternici ostavile su i druge davno izumrle životinje poput špiljskog lava, leoparda, špiljske hijene, nosoroga, golemog jelena i dr. Kao posljedica niza ukupnih vrijednosti, 1979. godine, Veternica je zaštićena kao geomorfološki spomenik prirode. S obzirom na veličinu, Veternica je šesta špilja u Hrvatskoj, sa više od sedam kilometara razgranatih kanala. Uz prisutstvo stručnog voditelja „obični“ turisti također mogu posjetiti prvih 380 metara špilje te otkriti neke od njezinih tajni. Iako na prvi pogled nije atraktivna špilja za razliku od nekih drugih turistički uređenih, Veternica se može ponositi brojnim detaljima koji se drugdje rijetko viđaju poput vrtložnog lonca, čeljusti špiljskog medvjeda, fosilnog blata, Kamenog slapa, Zdenca želja u Koncertnoj dvorani, fosila pradavnih školjaka i ježinaca itd. Danas tamnim i mračnim kanalima špilje Veternice gospodare tajanstveni noćni letači šišmiši, maleni ljubitelji tame, rijetko poznati i malo prepoznati, svugdje su ugroženi, a vrlo su značajni pokazatelj očuvanosti i kvalitete okoliša.

Lokacija rudnika „Zrinski“ uređena je za posjetitelje 2004. godine na povijesnom tragu rudnika iz 16. stoljeća kada su na području Rudarskog vrta pronađeni olovni sjajnik, galenit, u kojem kao primjesa dolazi srebro, pa su rudari počeli dubiti hodnike u medvedničkom podzemlju u potrazi za tom vrijednom kovinom. Mukotrpan rad u rudniku bio je iznimno težak: tridesetak rudara svaki je dan u smjenama od 10 do 12 sati ručno iskopavalo vrijednu rudu koristeći samo čekiće, klinove, pijuke i lopate, dok je mračne hodnike rudnika osvjetljavala samo titrava svjetlost uljanica ili voštanih svijeća. Već polovicom 17. stoljeća vlasnici rudnika, članovi obitelji Zrinski obustavili su proizvodnju i prepustili tajanstveno podzemlje Medvednice, tami, vazi te podzemnim bićima. Godine 2004. Ustanova je uredila i otvorila rudnik za posjetitelje i otada je u njegovim hodnicima ponovno postalo vrlo živo: veliki broj posjetitelja sa šarenim kacigama sluša priče vodiča o teškom i mukotrpnom radu u rudniku. Zbog izuzetnih kvaliteta i vrijednosti, 2006. godine Rudnik Zrinski proglašen je zaštićenim kulturnim dobrom Republike Hrvatske.

Medvedgrad je svakako središnje mjesto sadašnjeg i budućeg posjećivanja zaštićenog područja PP Medvednica. Iako je izgrađen s ciljem zaštite građana, biskupa i crkvenog blaga, Medvedgrad je zbog svog savršenog strateškog položaja konstantno bio u središtu imovinsko – političkih previranja. Tijekom burne povijesti promijenio je mnogobrojne gospodare koji su ga dobivali ili pak gubili u raznim ženidbenim kombinacijama, kupoprodajama, spletkama ili pak zavjerama. Nakon što je utvrdu porušio strašan potres, 1590. Godine, Medvedgrad je napušten a njegovi su se posljednji vladari Gregorijanci preselili u puno moderniji i ugodniji dvorac u Šestinama. Od toga vremena utvrđeni grad na brijegu stoljećima je propadao. Posjećivali su ga samo poneki pustolovi i lovci na blago koje je, navodno, negdje pod gradom sakrila slavna Crna kraljica. 1979. godine sustavno je započelo arheološko istraživanje, konzervacija zidina kao i rekonstrukcija pojedinih dijelova srednjovjekovnog burga. Danas se na prostoru zidina Medvedgrada organiziraju različite rođendanske zabave, poslovni događaji, kvalitetna predavanja, vjenčanja, interaktivne radionice za djecu,

volontiranja, a nakon napornih tematskih šetnji u ugostiteljskom objektu smještenom unutar Medvedgrada moguće se rashladiti uz razna pića i uživati u zidinama prekrasnog srednjovjekovnog grada.

Osim 70-ak planinarskih staza, u Parku prirode Medvednica nalazi se i službena biciklistička staza, enduro staza te devet biciklističkih ruta od kojih je osam kružnih i jedna grebenska ukupne duljine 150 km. U Republici Hrvatskoj sve planinarske staze označene su crveno-bijelim oznakama. Brigu o održavanju i uređivanju planinarskih staza vrše markacisti organizirani u markacijskim sekcijama ili komisijama planinarskih društava. Staze su također označene brojevima od 1 do 9 i trasirane na način da među njima postoje dodirne točke na kojima se može prelaziti s jedne staze na drugu te tako iskombinirati turu koja svakom pojedincu najviše odgovara. Sve su staze kružne i opisane su u jednom smjeru, a tako su i označene dok su na samom terenu postavljeni i QR kodovi, koji omogućavaju lakše očitavanje svih potrebnih podataka.

Na području Parka uspostavljeno je i osam poučnih staza, poučna staza „Miroslavec“, „Bistra“, „Slani potok“, „Slap Sopot“, „Kameni svati“, „Gorsko zrcalo“, „Horvatove stube“ i „Šumska staza Bliznec“ koja je posebno prilagođena osobama s invaliditetom.

Poučna staza „Bistra“ u mirne, spokojne i uspavane šume Bistranske gore dovodi nove posjetitelje i ljubitelje prirode koji žele doživjeti Medvednicu u njezinom prirodnom ruhu, a istodobno se razgibati i zabaviti, razbistriti misli te saznati ponešto o planini, njezinim šumama i bićima koja u njima žive. Početak staze je pored stare škole u Gornjoj Bistri te kreće prema Medvednici prolazeći pored baroknog dvorca obitelji Oršić. Uspinjući se strmo prema planini, poučna staza Bliznec vraća nas u daleku prošlost dok je Medvednica bila otok u drevnome oceanu u čijim su dubinama ključali vulkani, ostavljajući nam do danas vulkanske stijene koje se lijepo vide u napuštenom kamenolomu na samom ulazu u Park. Poučne ploče postavljene uz put dublje u planinu otkrivaju mnoge medvedničke tajne: zašto voda sumpornog izvora smrdi po trulim jajima, kako razlikovati jelu od smreke, koje su šumske plodove ljudi od davnina sakupljali u Bistranskoj gori, kako izgleda mravinjak velikog šumskog mrava, tko sve živi u brzim medvedničkim potocima, koliko bodlji ima jež i mnoge druge. Staza je kružna i penje se visoko u planinu te preko sljemena prelazi na južnu stranu spuštajući se sve do rudnika Zrinski. Obilazak cijele staze traje 4-7 sati, ovisno o tome koliko se svaki pojedinac zanese uživajući u čarima šume, pogledu na zagorske brege, odmaranju na šumskim proplancima ili švrljanju skrivenim šumskim puteljcima. Stoga je puno zgodnije više se puta vraćati kako bi se odmorili, zabavili i razbistrili na Bistri nego da cijelu stazu prođemo odjednom.

Kod slavne Gupčeve lipe u Gornjoj Stubici, na sjevernijim obroncima Medvednice započinje poučna staza „Slani potok“ koju je Javna ustanova Park prirode Medvednica uredila u suradnji s Općinom Gornja Stubica. Vrlo ugodna i opuštajuća dvosatna šetnja sa označenom stazom do srednjovjekovnog rudnika u kojem se već u 14. stoljeću vadila dragocjena sol. Uz sam put postavljene su poučne ploče na kojima,

uz mnoge zanimljive priče o prirodnim i kulturno povijesnim vrijednostima ovog dijela Medvednice, mogu se pronaći i zanimljive priče kako se rudarilo u srednjem vijeku, otkud sol pod zemljom i zašto je voda potoka slana. Kod izvora slane vode postavljena je nadstrešnica te stolovi i klupe za odmor. Osim pješice do slikovitog sela Slani potok zajedno s kapelicom sv. Fabijana i Sebastijana moguće je doći i osobnim automobilom.

„Horvatove stube“ - pet stotina kamenih stuba smatra se najimpresivnijim i najljepšim lokalitetom izgrađenim ljudskom rukom na prostoru Parka prirode Medvednica. Vladimir Horvat, veliki zaljubljenik u Medvednicu 1946. godine počeo je graditi kameno stubište na divljem i nepristupačnom vapnenačkom kršu iznad potoka Bistri jarek. Hodajući stubama istražujemo mračne špiljice, otkrivamo prekrasne vidikovce, zagledamo se u duboke ponore i vrtače, dodirujemo oštre vapnenačke škrape te čitajući poučne ploče uz put upijamo znanja o tim krškim fenomenima, kao i o vrijednoj i ugroženoj šumi tise i lipe kroz koju ovo jedinstveno stubište prolazi. Na dnu stuba, pored samog potoka, uređeno je maleno šumsko izletište Srnec, s drvenim klupicama i skloništem od kiše, gdje posjetitelji mogu predahnuti osluškujući šumu. Horvatovih 500 stuba potpuno su uklopljene u prirodu, kao da su oduvijek sastavni dio krškog kamenjara i lijep su dokaz da čovjek i priroda mogu zajedno. I dan danas omiljeno su odredište planinara i izletnika. Do njih lagano možete prošetati markiranom stazom od Hunjke ili se dovesti vlastitim automobilom.

Uz tok potoka Bliznec, na najprometnijem i najposjećenijem ulazu u Park prirode Medvednica, uređena je „Šumska staza Bliznec“, specifična po tome što je u potpunosti prilagođena posjetiteljima s invaliditetom. Staza je 2003. godine obogaćena križnim putem od 14 postaja. Osim što je u cijelosti dostupna osobama u kolicima, svi tekstovi su ispisani i na Braillovom pismu brajici kako bi ih mogle čitati slijepice i slabovidne osobe, pri čemu su da se ne oštete tekstovi smješteni u jedinstvene „šumske knjige“. Staza se izvanredno stapa s prirodnim okolišem, a završava kod pilane Bliznec u kojoj je smješten ugostiteljski objekt.

Geološka poučna staza „Miroslavec“, ugodna je staza koja od Šestinskog lagvića krivuda šumskim hladom uz potok Kraljevec do popularnog izletišta Kraljičin zdenac. Najviše privlači šetače željne iskonskog doživljaja prirode bez prevelike muke. Krajem 19. stoljeća stazu je dao izgraditi grof Miroslav Kulmer za šetnje svoje supruge Elvire pa je tada staza nosila njezino ime. U novije vrijeme udomaćio se naziv Miroslavec, a ugodna je šetnja ispunjena mnoštvom znanja budući da prolazi kroz najstariji dio Medvednice. Uz put su postavljene poučne ploče koje mnogobrojnim šetačima prikazuju složenu geološku povijest i građu ove planine na zanimljiv i jednostavan način. U jednosatnoj šetnji stazom posjetitelji mogu upoznati stijene koje vide uz sam put kao i zeleni i glineni škriljavac, dubokomorski vapnenac i fosile koji se nalaze u stijenama. Poučna staza „Miroslavec“ završava na Kraljičinom zdencu gdje je smješten istoimeni ugostiteljski objekt. Parkom prolazi veliki broj hodočasničkih puteva. Jedan od najpoznatijih je Marijanski hodočasnički put duljine 50 km, dok se tradicionalno koriste i penjališta Gorsko zrcalo, Tunnel te Pašerov prevjes.

Edukativni programi razvijeni od Ustanove prvenstveno su namijenjeni školskoj djeci i studentima, no postoje i sadržaji za ostale posjetitelje Parka i širu javnost. To podrazumijeva kreiranje i stalno prilagođavanje programa kao što su edukativni programi u formi stručnih vođenja, predavanja, radionica i sl. Glavni cilj edukacijskih programa je informiranje i nadogradnja znanja te stjecanje doživljajnog iskustva prirode kroz sudjelovanje u različitim istraživanjima, promatranje biljnog i životinjskog svijeta, praćenje i opažanje stanja i promjena ekosustava i dr. Aktualno, vezano za edukativne programe Ustanova organizira različite programe obilaska rudnika Zrinski i špilje Veternice te program „Šuma oko nas“ sa sedam različitih tema za dječje/učeničke skupine. Za ostale posjetitelje pripremaju se stručne prezentacije i stručna vođenja Parkom. Od promotivno-edukativnih aktivnosti Ustanova provodi popularnu kampanju „Usvoji šišmiša“. Ustanova također održava i tematska događanja/manifestacije kojima se promoviraju vrijednosti područja ili evociraju događaji i osobe iz prošlosti Medvednice. Jedna od tih manifestacija su „Otvorena vrata Medvednice“ čija je tema 2019. godine bila dostupnost i uključivost svih posjetitelja s naglaskom na invalidne osobe.

Javna ustanova organizira i provodi kulturno-turističke manifestacije s ciljem promocije glavnih turističkih atrakcija, koje su u isto vrijeme i samostalni turistički proizvodi, kao što su „Srednjovjekovni dani na Medvednici“. Također sudjeluje kao partner na manifestacijama drugih organizatora i nositelja koje se održavaju na lokacijama u Parku kao što su „Medvedgradske glazbene večeri“ i „Fantastic Zagreb Film Festival“ na Medvedgradu. Jednako tako Ustanova obilježava važne datume i programe iz zaštite prirode kao što su Dan planeta Zemlje, Međunarodni dan voda, Dan bioraznolikosti i Dan zaštite prirode u RH, Dan zaštite životinja, Tjedan Parkova Hrvatske, Svjetski dan pčela, Međunarodna noć šišmiša, Međunarodna godina šuma, Međunarodna godina šišmiša, godišnjice osnutka Parka prirode Medvednica i sl. Uz sve navedeno, Ustanova razvija mrežu volontera i uspostavlja različite programe za volontere te je osim individualnog volontiranja, kao posebnost u Parku razvijeno korporativno volontiranje velikih tvrtki – prema „Studija upravljanja posjetiteljima PP Medvednica“ (2020.).

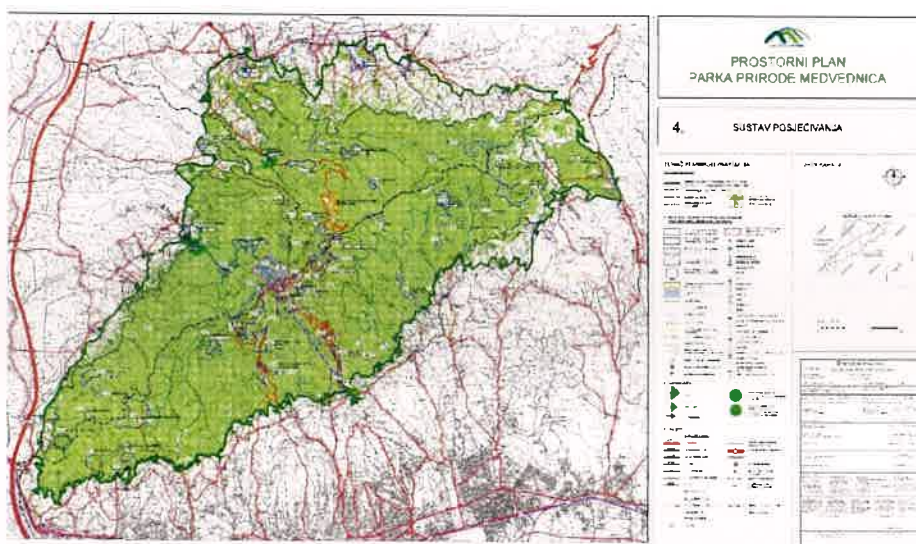
Osnovni motiv dolaska svih posjetitelja u Park je očuvani i otvoreni prostor, te velike i prozračne livadne površine s uređenom infrastrukturom (klupama, stolovima, nadstrešnicama i sl.) za odmor i rekreaciju. Atraktivnost pojedinih lokaliteta temelji se na prirodnim posebnostima, kulturno-povijesnim građevinama ili na kombinaciji nekoliko vrsta atrakcija koje tada čine kompleksniju i bogatiju ponudu lokaliteta. Neizostavni dio ponude predstavljaju objekti koji se u odnosu na pretežna obilježja namjene, mogu svrstati u nekoliko grupa: planinarski domovi, planinarski domovi s posebnim režimom korištenja, planinarske kuće i skloništa, izletišta, lugarnice, lovački domovi, objekti hotelskog tipa, objekti u funkciji znanstveno istraživačke namjene i edukacije, sakralni objekti, stambeni i pomoćni objekti u funkciji navedenih objekata te objekti posebne namjene i infrastrukturnih sustava. Među planinarske domove uvršteni su ugostiteljski objekti, koji su većinom otvoreni vikendom ili svakoga dana, a

pružaju usluge smještaja i prehrane, dok među planinarske kuće uvrstavamo objekte koji su otvoreni povremeno ili u dogovoru s upravljačem te pružaju usluge smještaja i pića. Na području Parka prirode Medvednica zabilježeno je devet takvih objekata.

3. ANALIZA POSJETITELJSKIH PROGRAMA

3.1 Definiranje kriterija analize

U prvom su koraku s aspekta posjećivanja PP Medvednica analizirani vazeći prostorni planovi. Elementi turističke kao i posjetiteljske infrastrukture nalaze se unutar svih zona PP Medvednica – zone stroge zaštite, zone usmjerene zaštite i zone korištenja. Sustav posjećivanja obuhvaća: važnije lokalitete posjećivanja, područja i lokacije za odmor i rekreaciju, važnije lokalitete prirodne i kulturne baštine, informacijske centre, vidikovce, kompleksne ulazne zone, glavne, važnije i sporedne ulaze, biciklističke i planinarske staze, kolne prometnice, šumske ceste i servisne prilaze građevinama.

Slika 1. Grafički prikaz „Sustav posjećivanja“ preuzet iz Prostornog plana Parka prirode Medvednica, NN 89/14 (Izvor: Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine – Prostorni plan PP Medvednica

https://mgipu.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Prostorno/Planovi/PPPPMedvednica//04_PP_Medvednica_4_SUSTAV_POSJECIVANJA.jpg (Pristupljeno 22. 6. 2021.)

3.2 Elementi / kriteriji strukturne analize

3.2.1 Medvedgrad

Formiranje Centra za posjetitelje Medvedgrad od presudne je važnosti za Park prirode Medvednica, a dokazan je visokom posjećenošću kroz čitavu godinu, potražnjom posjetitelja kao i standardima dobre prakse upravljanja zaštićenim područjima. Glavni cilj Centra za posjetitelje Medvedgrad je valorizirati, educirati, zaštititi te promicati održivo upravljanje odredištem prirodne baštine, zaštititi prirodno i kulturno naslijeđe na području Parka u okviru programa djelovanja Centra za posjetitelje Medvedgrad i ostalih pripadajućih sadržaja, čineći ga pritom prepoznatljivim turističkim odredištem koji doprinosi društveno-gospodarskom razvoju na lokalnoj i regionalnoj razini.

Centar za posjetitelje Medvedgrad prikazivat će jedinstven primjer prenamjene srednjovjekovnog burga tzv. kulturnog dobra u suvremeni centar za posjetitelje, čime će se uspostaviti najviša razina izvrsnosti u Republici Hrvatskoj. Istovremeno će predstavljati i sustav za održivo upravljanje i korištenje prirodne baštine, upravljanje posjetiteljima unutar PP Medvednica, kao mjesto turističke atrakcije ali i javno mjesto muzejske namjene koje povezuje lokalne atrakcije i ostale znamenitosti. Uz edukativno interpretativne funkcije o značajnim i zaštićenim vrstama, georaznolikosti, staništima, važnim lokalitetima, kulturnoj baštini i sl. posjetiteljski centar Medvedgrad će također razviti više funkcija (i) informativnu funkciju kroz info-pult sa suvenirnicom, (ii) kulturnu i turističku funkciju kroz izložbe, (iii) ugostiteljsku i servisnu funkciju (sanitarije, uredi i spremišta), (iv) funkciju organizacije različitih radionica te (v) potencijalno protokolarnu funkciju uz Oltar domovine.

Slika 2. Srednjovjekovni burg (obrambeni zid, branič kule i palasa)

(Izvor: Službena internet stranica Centar za posjetitelje Medvedgrad - Medvedgrad

<https://medvedgrad.eu/medvedgrad/> (Pristupljeno 23. 6. 2021.)

Slika 3. Srednjovjekovni grad Medvedgrad

(Izvor: Službena internet stranica Centar za posjetitelje Medvedgrad – Medvedgrad

<https://medvedgrad.eu/medvedgrad/> (Pristupljeno 23. 6. 2021.)

Temeljem studije izvodljivosti definirani su korisnici odnosno ciljane skupine Centra za posjetitelje prema dosadašnjoj strukturi posjetitelja Parka prirode Medvednica u cjelini, a to su: turisti, sportaši i rekreativci, obitelji s djecom, izletnici, biciklisti, zaljubljenici u prirodu, planinari, hodočasnici, skijaši i ostali.

Cijeli spektar manifestacija koje organizira Ustanova na Medvedgradu i u Parku općenito namijenjene su obiteljima s djecom. Blizina glavnog grada Zagreba odnosno veliki broj stanovnika Hrvatske, fenomen kvalitetnog korištenja slobodnog vremena kriteriji su koji ukazuju kako će ova skupina ostati i dalje značajna te će uspostavom rada Centra broj posjetitelja kontinuirano rasti.

Medvednica je također i kolijevka planinarstva ali i mnogih drugih rekreativnih aktivnosti poput speleologije, skijanja i sl. Veliki udio od procijenjenih godišnjih milijun posjetitelja, otpada upravo na skupinu izletnika i planinara. Takav vid korištenja Medvednice je tradicionalan i ne pokazuje nikakve naznake smanjenja, dok na samom Medvedgradu ova skupina predstavlja nešto manju ciljanu skupinu (oko 10%).

Uz izletnike i planinare, rekreativci i sportaši također su tradicionalna skupina korisnika područja Medvednice, ali u nešto manjem udjelu. Prema istraživanjima, na domaće i strane turiste otpada manji postotak (oko 5 %) , no Medvedgrad bilježi znatno drugačiju strukturu posjetitelja gdje se bilježi značajan broj inozemnih turista iz većeg broja zemalja.

Na mjestu poznatom kao Oltar domovine, koji je sastavni dio Medvedgrada, branitelji nekoliko puta godišnje održavaju svoje svečanosti, najčešće prigodom državnih praznika kada organizirano posjećuju Medvedgrad preko cijelog niza različitih udruga. Ovo je jedan od primjera ciljane skupine koja je oslobođena plaćanja ulazne naknade.

Slika 4. Oltar domovine na Medvedgradu

(Izvor: licegrada HR <http://licegrada.hr/oltar-domovine-podno-juznog-bedema-medvedgradske-utvrde/>
(Pristupljeno 23. 6. 2021.)

Osim branitelja, poznata je činjenica da u svakom društvu oko 10% populacije čine osobe s invaliditetom kojima treba približiti ali i sto tako i omogućiti dostup ukupnim

sadržajima i programima zaštićenog područja, a posebno Medvedgradu i budućem Centru za posjetitelje.

Ostali korisnici Centra za posjetitelje Medvedgrad su učenici i studenti u edukativnim programima koji su vezani uz školski kurikulum, npr. „Škola u prirodi“, suradne ustanove (istraživači i ostali), forum dionika Parka prirode Medvednica, turističke agencije, putničke agencije, turističke zajednice Grada Zagreba te Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije, ugostitelji, pružatelji smještaja, proizvođači hrane s područja triju županija, mali poduzetnici i obrtnici/stanovnici područja koji nam predstavljaju potencijalne nositelje poduzetničkih inicijativa i resursa.

Tablica 1. Opis kategorije ciljane skupine prema motivu dolaska, jedinstvenom doživljaju iskustvu koje ista dobiva, te aktivnostima koje im se mogu ponuditi (Izvor: Marketing plan Centra za posjetitelje Medvedgrad, 2019. https://www.pp-medvednica.hr/wp-content/uploads/2020/10/Marketing-plan-Centra-za-posjetitelje-Medvedgrad_2020_2024.pdf (Pristupljeno 23. 6. 2021.)

KATEGORIJA	MOTIV DOLASKA	DOŽIVLJAJ	AKTIVNOSTI U PONUDI
Turisti	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Stjecanje novih iskustava i doživljaja ➤ Kulturne znamenitosti i događanja ➤ Upoznavanje prirodnih ljepota ➤ Aktivan odmor u prirodi ➤ Opuštanje 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Jedinstveni doživljaj Medvednice i prirode koji se bazira na stručnosti i elokventnosti vodiča Centra, te na atraktivnost teme ➤ Interaktivnim sadržajima uvodi ih se u sve ključne segmente Parka (Centar je polazna/završna točka za sve ture) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Razgledavanje Centra ➤ Obilazak Centra sa stručnim vođenjem ➤ Jednodnevni ili dvodnevni tematski grupni vođeni obilazak Parka ➤ Iznajmljivanje bicikala ➤ Tematske šetnje ➤ Suvenirnica ➤ Događanja
Ostali sektor	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Stjecanje novih iskustava i doživljaja ➤ Kulturne znamenitosti i događanja ➤ Upoznavanje prirodnih ljepota ➤ Edukacije ➤ Poslovni seminari i kongresi 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Edukacijom unutar Centra dobit će poduku iz svih važnih tema vezanih uz Medvednicu, Medvedgrad, te zaštitu prirode 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Cjelodnevni grupni edukativni program - radionice ➤ Dvodnevni grupni edukativni program - škola u prirodi ➤ Stručno predavanje u Centru ➤ Najam dvorane za poslovne svrhe ➤ Suvenirnica
Posjetitelji	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Stjecanje novih iskustava i doživljaja ➤ Kulturne znamenitosti i događanja ➤ Upoznavanje 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Jedinstveno iskustvo prirodne i kulturne baštine Medvednice ➤ Kroz edukaciju unutar Centra posjetitelji će 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Razgledavanje Centra ➤ Obilazak centra sa stručnim vođenjem ➤ Jednodnevni tematski

	<p>prirodnih ljepota</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Aktivan odmor u prirodi ➤ Opuštanje ➤ Sport i rekreacija 	<p>dobiti poduku iz svih važnih tema vezanih uz Medvednicu i zaštitu prirode</p>	<p>grupni vođeni obilazak Parka</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Dvodnevni tematski grupni vođeni obilazak Parka ➤ Pohađanje ciljane radionice ili predavanja. Trajanje boravka do 1 sat ➤ Stručno predavanje u Centru kroz multimedijalnu prezentaciju ➤ Iznajmljivanje bicikala ➤ Tematske šetnje ➤ Suvenirnica ➤ Događanja
--	---	--	--

S obzirom na broj prodanih ulaznica Medvedgrad je postao najposjećeniji kulturni lokalitet na Medvednici. Najveći dio posjetitelja je mlađe i srednje životne dobi, visokoobrazovan i zaposlen. Za razliku od ostatka Parka, Medvedgrad bilježi drugačiju strukturu posjetitelja. Puno je veći udio stranih posjetitelja. Najviše je posjetitelja iz ostatka Hrvatske, zatim Njemačke, SAD-a, Italije, Velike Britanije, Španjolske, Austrije te Japana.

Tablica 2. - Prijedlog razrade i razvoja usluge (Izvor: Marketing plan Centra za posjetitelje Medvedgrad, 2019. https://www.pp-medvednica.hr/wp-content/uploads/2020/10/Marketing-plan-Centra-za-posjetitelje-Medvedgrad_2020_2024.pdf (Pristupljeno 23. 6. 2021)

STAVKA	OPIS DAN STUDIJOM IZVODLJIVOSTI	DEFINIRANA CIJENA ZA KORISNIKA DANA STUDIJOM IZVODLJIVOSTI	PRIJEDLOG RAZRADE I RAZVOJA USLUGE
Ulaznica na Medvedgrad	Predložena je cijena temeljem prosjeka cijena ulaznica i procjene broja posjetitelja.	25,00 kuna po osobi 35,00 kuna po osobi uz najam audio vodiča	Formiranje popusta na ulaznice prema marketinškoj atraktivnosti za ciljane skupine: odrasli, djeca do 3 god, djeca do 14 god, obiteljska ulaznica, ulaznica za posebne skupine (osobe s invaliditetom, učenici, studenti,

			penzioneri), rođendanska ulaznica.
Posjeta Medvedgradu grupi s vodičem	Procjena na temelju postojećih podataka o posjetima organiziranih grupa na Medvedgrad. Procjena veličine grupe - 20 osoba. Tematske šetnje - planirana grupa posjetitelja - 20. Stručno vođeni posjeti	175,00 kuna po grupi 125,00 kuna po grupi 175,00 kuna po grupi	Potrebno uspostaviti suradnju s vodičima grada Zagreba i s turističkim agencijama, te im ponuditi mogućnost vođenja grupa po Medvedgradu uz mogućnost pakiranja s ostalim turističkim središtima PPM-a.
Najam (Unutarnji prostor Medvedgrada)	Najam ugostiteljskog objekta - trajni. Najam dvorane koja je predviđena unutar CPM za seminare, edukacije i kongrese (49 sjedećih mjesti).	2.500 kuna mjesečno, uz uvođenje varijabilnog dijela (postotak od prometa ugostiteljskog objekta). 312,50 kuna za jedan najam	Potrebno je ponuditi mogućnost najma ugostiteljskog objekta uz mogućnost ekskluzivnog pružanja usluge dostave hrane i pića. Najam ugostiteljskog objekta može se predstaviti postojećim "poznatim" ugostiteljskim objektima, hotelima i sl. kao mogućnost ekskluzivnog zakupa ugostiteljskog objekta na duži period. Ugostiteljski objekti imaju priliku samopromocije svog branda na poznatom lokalitetu Grada Zagreba te mogućnost prodaje i predstavljanje vlastitih proizvoda domaćim i stranim turistima Uz klasičnu ponudu najma uvršavanje ponuda

			organizatorima za brandiranje dvorane za potrebe sponzora na mjesečnoj ili godišnjoj razini (npr. dvorana Podravka).
Događanja u organizaciji sponzora i/ili organizatora (Vanjski prostor Medvedgrada)	Najam prostora za događanja kao što su koncerti, kazališne predstave, ljetno kino i slično.	12.500 kuna - fiksna cijena zakupa za dan.	Osim klasične ponude zakupa ponuditi i mini najam za događanja koja neće okupirati cijeli lokalitet već dijelove (poput štanda). Pogodno za sponzore koji mogu organizirati razne igre poput npr. luk i strijela.
Najam prema upitu - individualni najam	/	/	Formiranje cijena prema upitu i specifikaciji naručitelja uz klasičan cjenik usluga (u prilogu).
Kupovina suvenira	Procjena je dana temeljem procijenjenog broja posjetitelja, te prosječnih cijena suvenira u suvenirnici.	20,00 kuna - potrošnja jednog posjetitelja.	Formiranje dodatnih usluga mini najma za posjetitelje - npr. mini najam polaroid fotoaparata za 10 fotografija unutar Medvedgrada.
Vjenčanja	Podrazumijeva naplatu korištenja lokacije za slikanje parova nakon vjenčanja.	500,00 kuna (naknada od foto studija na godišnjoj razini).	Prijedlog formiranja cijene po dolasku. Prijedlog dozvole korištenja fotografija za potrebe CPM-a (web, društvene mreže).
Iznajmljivanje bicikala	Suradnja s tvrtkama koje organiziraju izlete s biciklima ('E-bike guided tours').	4.000 kuna predviđen godišnji prihod.	Prijedlog formiranja paketa za tvrtke - team building na električnim biciklima u suradnji s vanjskom agencijom. Formiranje cijena po grupi.
Događanja u organizaciji JUPPM	Srednjovjekovni dani i glazbene večeri	Prihod od organizacije prema procjeni je 19.000/10.000 kuna.	Organizacija samo Srednjovjekovnih dana u organizaciji CPM-a kao neke vrste otvorenih dana

			Medvedgrada za domaće i ostale zainteresirane posjetitelje.
Sponzorstva	Plan je poticati druge subjekte na sponzoriranje izložbi i događanja.	50.000 kuna na godišnjoj razini.	Ostvariti suradnju s marketinškim agencijama koje će uvrstiti CPM i Medvedgrad u ponudu lokacija za događanja, snimanja i ostale aktivnosti sponzora.

Od kulturnih manifestacija na Medvedgradu nazaobilazno je spomenuti dvije najvažnije: „Medvedgradske glazbene večeri“ i „Srednjovjekovni dani na Medvednici“.

„Medvedgradske glazbene večeri“ događaju se u srpnju i uključuju koncerte pri čemu je posjetiteljima omogućeno da razgledaju Medvedgrad, te da koncerte prate s drvenih klupica, jastuka, stepenica i zidića na svojim jastucima, dekimama ili stolčićima. U odnosu na „Medvedgradske glazbene večeri“, „Srednjovjekovni dani na Medvednici“ su dvodnevna manifestacija koja se odvija zadnji vikend u rujnu. Manifestacija uključuje kostimirane atrakcije (Crna Kraljica i njezina dvorska svita, plemeniti vitezovi, luckaste dvorske lude, viteški turnir, medvedničke coprnice, srednjovjekovna glazba) kao i popratna događanja kao što su srednjovjekovni sajam, kovanje srebrnjaka, kušanje jela i pića spravljena po srednjovjekovnim receptima, isprobavanje srednjovjekovnih sprava za mučenje i slično. Uz ove dvije poznate manifestacije, na Medvedgradu se održava i „Fantastic Film Festival Zagreb“ (FFFZ), najveći festival fantastike i žanrovskog filma u regiji, koji se održava svake godine krajem lipnja i početkom srpnja na najatraktivnijim zagrebačkim otvorenim lokacijama.

Kao dodatne opcije događanja, Medvedgrad trenutno nudi i fotografiranje mladenaca, najam velikog palasa za prezentacije, te mogućnost najma objekta za organiziranje različitih događanja.

Slika 5. Srednjovjekovne igre na Medvedgradu
(Izvor: Službena internet stranica Centar za posjetitelje Medvedgrad - Medvedgrad
<https://medvedgrad.eu/> (Pristupljeno 23. 6. 2021.)

Slika 6. Dani srednjeg vijeka
(Izvor: Službena internet stranica Centar za posjetitelje Medvedgrad - Medvedgrad
<https://medvedgrad.eu/> (Pristupljeno 23. 6. 2021.)

Slika 7. Fantastic Zagreb film festival na Medvedgradu
(Marketing plan Centra za posjetitelje Medvedgrad, 2019. <https://www.pp-medvednica.hr/wp-content/uploads/2020/10/Marketing-plan-Centra-za-posjetitelje-Medvedgrad-2020-2024.pdf>
(Pristupljeno 23. 6. 2021.)

Prometna dostupnost kao i povezanost, jedan je od preduvjeta povećanog broja manifestacija, a samim time i povećanog broja posjetitelja i gradnje branda Medvedgrada. Medvedgrad je dostupan posjetiteljima iz sve tri županije unutar kojih se PP Medvednica rasprostire (Zagrebačka županija, Krapinsko-zagorska županija i Grad Zagreb). Do podnožja Medvednice može se doći iz različitih dijelova Zagreba tramvajem i autobusom, a dalje do vrha brojnim označenim planinarskim stazama. Automobilima je iz smjera Zagreba moguće koristiti lokalnu šestinsku cestu odnosno županijsku cestu kod ulaza Bliznec, dok se iz smjera Krapinsko-zagorske županije koristi županijska cesta kod ulaza Pila. Prometna povezanost i dalje je nezadovoljavajuća i demotivirajuća za posjetitelje, stoga bi posjetiteljima trebalo omogućiti jednostavnije dolaženje do Medvedgrada uz uključeni javni prijevoz.

Tablica 3. Elementi / kriteriji strukturne analize Medvedgrada

VRSTA PROGRAMA	Stručno vođenje, edukacija (radionice i sl.) eventi / događanja (manifestacije) , izložbe
RASPOLOŽIVOST PROGRAMA	Kroz čitavu godinu, event/ događanja ciljano kroz neke mjesece ili neke dane ; jednodnevno ili višednevno događanje jednom u godini i sl.
CILJANE SKUPINE	Turisti, rekreativci, sportaši, obitelji s djecom, zaljubljenici u prirodu, izletnici, biciklisti, planinari, hodočasnici, branitelji, osobe s invaliditetom, učenici, studenti, istraživači itd. (svim dobnim skupinama)
DA LI JE AKTIVAN ILI PASIVAN, T.J. UKLJUČUJE LI VOĐENJE OD STRANE PARKOVNOG OSOBLJA	Aktivan. Stručno vodstvo iskusnih vodiča Dva stručna suradnika – edukatora: prodaja karata, stručno vođenje, interpretacija. Edukacije, prezentacija programa i sadržaja, provođenje i razvoj marketinških i promotivnih aktivnost itd.
NAPLATA DA ILI NE	DA Pojedinačna ulaznica : 20 kn (Prikazana je minimalna cijena osnovne dnevne ulaznice.) Grupna ulaznica: 200 kn (Prikazana je minimalna cijena osnovne grupne ulaznice, tematske šetnje i stručno vođene posjete za 3-6 osoba.)
MJERE UPRAVLJANJA POSJETITELJIMA	Nema ograničenja broja ili veličine grupa, ograničenja trajanja obilaska, obvezni smjerovi kretanja i sl.
DOSTUPNOST	Javni prijevoz: Črnomerec – Lukšić – autobusna linija 128, pa pješice od Lukšića preko Himpera asfaltnom cestom do Medvedgrada – oko sat vremena hoda Mihaljevac – Britanski trg – linija 102 do Šestinske crkve Pješice: planinarskom stazom broj 12 (od Lagvića do Medvedgrada) – oko sat vremena hoda

	Automobilom: Od Lukšića preko Himpera, od Himpera do Medvedgrada jednosmjernom asfaltnom cestom, a povratak ide jednosmjerno od Kraljičinog zdenca do Šestinske crkve
MOGUĆNOSTI DODATNIH USLUGA	Ponuda hrane i pića u ugostiteljskom objektu

3.2.2 Rudnik Zrinski

Nedaleko od planinarskog doma Grafičar nalazi se područje Rudarskog vrta na kojem se od davnih vremena rudarilo u potrazi za plemenitim kovinama. U 16. stoljeću otvoren je Rudnik Zrinski. U vrijeme kada je na području Rudarskog vrta pronađen galenit, olovni sjajnik, u kojem kao primjesa dolazi srebro, pa su rudari počeli dubiti hodnike u medvedničkom podzemlju u potrazi za vrijednom kovinom. Tridesetak rudara mukotrпно je svakog dana u smjenama ručno iskopavalo vrijednu rudu koristeći samo čekiće, klinove, pijuke i lopate, a tamne i mračne hodnike rudnika osvjetljavala je samo titrava svjetlost uljanica ili voštanih svijeća. Usprkos nadljudskim naporima, rudnik Zrinski nikada nije bio naročito primamljiv, stoga su vlasnici rudnika, članovi obitelji Zrinski, već polovicom 17. stoljeća obustavili proizvodnju. Tek 2004. godine Javna ustanova PP Medvednica uredila je rudnik za posjećivanje i pretvorila ga u atraktivno mjesto posjećivanja i edukacije. Brojni posjetitelji u šarenim kacigama slušaju zanimljive priče vodiča o teškom i mukotrpnom radu u rudniku te sa zanimanjem prate razgovor rudara i njihova upravitelja- bergmeistera o nesreću koja se dogodila za vrijeme dok promatraju njihove drvene skulpture, oslušuju zvukove kapanja vode i udaraca čekića u stijenu te puni strahopoštovanja dodiruju oruđe kojim se u ono doba radilo u rudniku. Zbog svojeg velikog značenja i kvalitetnog uređenja rudnik Zrinski je 2006. godine proglašen zaštićenim kulturnim dobrom Republike Hrvatske. Rudnik Zrinski pruža velike mogućnosti edukacije i interpretacije kroz nezaboravno iskustvo povratka u doba srednjeg vijeka. Obilazak je prilagođen svim dobnim generacijama i traje otprilike 30-ak minuta – prema web-portal PPM/turistička ponuda- rudnik Zrinski.

Slika 8. Hodnik u Rudniku Zrinski

(Izvor: LAKO –PP Medvednica – Rudnik Zrinski <https://lako.com.hr/2017/03/17/medvednica-rudnik-zrinski/> (Pristupljeno 25. 6. 2021.)

Slika 9. Ulaz u rudnik Zrinski

(Izvor: LAKO – PP Medvednica – Rudnik Zrinski <https://lako.com.hr/2017/03/17/medvednica-rudnik-zrinski/> (Pristupljeno 25. 6. 2021.)

Tablica 4. Elementi/ kriteriji strukturne analize rudnika Zrinski

VRSTA PROGRAMA	Edukacija, predavanje, stručno vođenje
RASPOLOŽIVOST PROGRAMA	Kroz čitavu godinu ,a program je ponavljajući (repetativan)
CILJANE SKUPINE	Sve dobne skupine, osim osoba s posebnim potrebama
DA LI JE AKTIVAN ili PASIVAN, tj. UKLJUČUJE LI VOĐENJE OD STRANE PARKOVNOG OSOBLJA	Aktivan. Rudnik nije moguće posjetiti bez vodiča ovlaštenog od strane Javne ustanove PP Medvednica.
NAPLATA ili NE	DA Djeca: 20,00 kn Studenti i umirovljenici: 23,00 kn Odrasli: 25,00 kn Obiteljska (obitelj s djecom): 50,00 kn Ulaznica za manifestacije: 20,00 kn Posjeti prema posebnom zahtjevu posjetitelja (VIP posjeti) 400,00 kn + cijena ulaznice u rudnik po osobi i kategoriji obiteljska– "Tjedan odmora vrijedan": 25,00 kn Stručno vođenje uračunato je u cijenu same ulaznice.
MJERE UPRAVLJANJA POSJETITELJIMA	Vikendom: od 10:00 do 16:00 sati vodiči dočekuju posjetitelje Radnim danom: od 8:00 do 16:00 sati U dogovoru s Javnom ustanovom „Park prirode Medvednica“ grupe od najmanje 20 posjetitelja Trajanje obilaska cca 30min.
DOSTUPNOST	Automobilom: Sljemenskom cestom do planinarskog doma „Grafičar“. Javni prijevoz / pješice: ZET-ovim autobusom s Mihaljevca do Tomislavovog doma, a zatim pješice do doma „Grafičar“ cestom ili ugodnim planinarskim putem broj 26.

	Pješice: Od Šestinskog Lagvića poučnom stazom Miroslavec do Kraljičinog zdenca, potom prijeći asfaltnu cestu i nastaviti planinarskom stazom 1M ili iz Zagorja od Gornje Bistre planinarskom stazom br. 46 do doma Grafičar.
MOGUĆNOST DODATNIH USLUGA	Ponuda hrane i pića u obližnjem planinarskom domu „Grafičar“

3.2.3 Špilja Veternica

Špilja Veternica, s više od sedam kilometara razgranatih kanala, šesta je špilja po veličini u Hrvatskoj, a njezina dužina neprestano „raste“ nakon istraživačkih pohoda zagrebačkih speleologa. Prtiom posjetitelji mogu, isključivo uz vodstvo stručnog vodiča posjetiti samo prvih 380 metara špilje. S obzirom da na prvi pogled i nije toliko atraktivna kao neke druge turistički uređene špilje, špilja Veternica se može pohvaliti brojnim detaljima koji se drugdje rijetko viđaju. Posjetitelji koji se odluče na istraživanje špilje uz stručno vodstvo vidjet će: vrtložne lonce, čeljusti špiljskog medvjeda, stropne kupole, Kameni slap, fosilno blato, Zdenac želja, kosti izumrlih životinja, fosile pradavnih školjaka i ježinaca itd. Špilja je nastala u krškom „džepu“ jugozapadnog dijela Medvednice, poniranjem voda s područja Ponikvi duž pukotina u stijenama. Ujedno se i smatra najstarijim arheološkim lokalitetom grada Zagreba. Upravo su u njezinoj tami sačuvani dokazi o burnom životu proteklih tisućljeća, od neandertalskih praljudi, preko rimskih vojnika i srednjovjekovnih razbojnika, pa sve do modernih pustolova i turista.

Slika 10. Posjet djece špilji Veternica

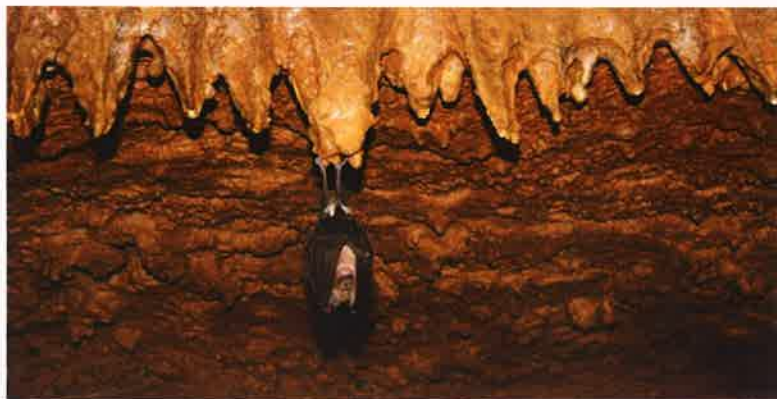
(Izvor: Službena internet stranica Centar za posjetitelje Medvedgrad – Špilja Veternica
<https://medvedgrad.eu/spilja-veternica/> (Pristupljeno 26. 6. 2021.)

U Veternici su svoje tragove ostavile i davno izumrle životinje poput špiljskog medvjeda, špiljskog lava, leoparda, špiljske hijene, nosoroga, pragoveda i golemog jelena. U današnje vrijeme, mračnim kanalima Veternice gospodare tajanstveni noćni letači- šišmiši. Od zabilježenih 18 vrsta, njih 12 učestalo zimuje u Veternici. Radi toga

je špilja u zimskom razdoblju zatvorena za posjete kako nitko ne bi ometao šišmiše u osjetljivom razdoblju hibernacije, zimskog sna. Upravo su zbog šišmiša, na samome ulazu u Veternicu postavljena i posebna rešetkasta bat friendly vrata koja šišmišima omogućavaju nesmetan prolaz, a ujedno sprečavaju ulaz nezvanih posjetitelja, te na taj način štite ove neobične životinjice i njihov špiljski dom. Oni su također zaslužni za niz događaja u samoj špilji. Najpoznatija nam je „Međunarodna noć šišmiša“ koja se svake godine održava zadnje subote u kolovozu pred Veternicom i planinarskim domom „Glavica“. To je događaj u kojem diljem cijele Europe šišmiši postaju glavne zvijezde. Ti maleni ljubitelji tame, rijetko poznati i prepoznati, posvuda su vrlo ugroženi, a značajni su pokazatelj kvalitete i očuvanosti okoliša. Glavna „zvijezda“ u špilji Veternica je šišmiš Florijan, kojeg posjetitelji mogu upoznati u promidžbenom letku – prema web-portal PPM/turistička ponuda_špilja Veternica.

Slika 11. Prikaz ostataka lubanje špiljskog medvjeda u špilji Veternica
(Izvor: Službena internet stranica Centar za posjetitelje Medvedgrad – Špilja Veternica
<https://medvedgrad.eu/spilja-veternica/> (Pristupljeno 26. 6.2021.)

Slika 12. Međunarodna noć šišmiša
(Izvor: Službena internet stranica Javne ustanove „Park prirode Medvednica“ – turistička
ponuda – Špilja Veternica <https://www.pp-medvednica.hr/turisticka-ponuda/spilja-veternica/>
(Pristupljeno 26. 6. 2021.)

Kao rezultat svih svojih ukupnih vrijednosti špilja Veternica je još 1979. godine zaštićena kao geomorfološki spomenik prirode, a Javna ustanova PP Medvednica je 2001. godine uredila pristupnu planinarsku stazu od Planinarskog doma "Glavica" do špilje Veternice, postavila nove informativne table i klupe te u cijelosti obnovila električnu instalaciju u špilji i dala tiskati brošuru "Špilja Veternica – geomorfološki spomenik prirode" na hrvatskom i engleskom jeziku. Tako u potpunosti obnovljena špilja je za posjećivanje otvorena 20. svibnja 2002. godine – prema web-portalu Medvednica.info.

Tablica 5. Elementi / kriteriji strukturne analize špilje Veternica

VRSTA PROGRAMA	Edukacija, predavanje, stručno vođenje, radionica, event/ događanje
RASPOLOŽIVOST PROGRAMA	Kroz čitavu godinu, event / događanje ciljano kroz neke mjesece ili neke dane, program je ponavljajući (repetativan), dok je event / događanje jednodnevno, jednom u godini
CILJANE SKUPINE	Svi
DA LI JE AKTIVAN ili PASIVAN, tj. UKLJUČUJE LI VOĐENJE OD STRANE PARKOVNOG OSOBLJA	Aktivan. Špilju nije moguće posjetiti bez vodiča ovlaštenog od strane Javne ustanove «PP Medvednica».
NAPLATA ili NE	DA. Djeca: 20,00 kn Studenti i umirovljenici: 30,00 kn Odrasli: 40,00 kn Obiteljska (obitelj s djecom): 100,00 kn Ulaznica za manifestacije (Noć šišmiša): 20,00 kn Obitelj s djecom (dvije odrasle osobe, 5 i više djece) korisnici virtualne Dječje kartice Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku: 90,00 kn Posjeti prema posebnom zahtjevu posjetitelja (VIP posjeti) 400,00 kn + cijena ulaznice u špilju po osobi i kategoriji Stručno vođenje uračunato je u cijenu same ulaznice.
MJERE UPRAVLJANJA POSJETITELJIMA	Vikendom: od 10:00 do 16:00 sati vodiči dočekuju posjetitelje uz napomenu da zadnja grupa kreće u 15:10 sati Radnim danom: u dogovoru s Javnom ustanovom „Park prirode Medvednica“ grupe od najmanje 20 posjetitelja Sat vremena šetnje špiljom
DOSTUPNOST	Javni prijevoz / pješice: ZET-ovim autobusom za Gornji Stenjevec, linija br. 124 s okretišta na Črnomercu (vozi oko 15 minuta). Pristupni put špilji ide dolinom potoka Dubravica, planinarskim putem br. 3. Do špilje se stiže za oko 20 minuta hoda strmim putem uzbrdo.

	Automobilom: S Avenije Bologna skrenuti u Gajnicama (odmah pored benzinske postaje) na sjever prema Medvednici u Ulicu Dubravica, nastaviti Zelenom magistralom do kraja te tu parkirati. Pješice planinarskom stazom br. 8 ili 1M od Ponikvi do planinarskog doma "Glavica" (ugodnom šetnjom kroz šumu od petnaestak minuta hoda), a zatim nizbrdo planinarskim putem br. 3 stiže se za 5 min do špilje.
MOGUĆNOSTI DODATNIH USLUGA	Ponuda hrane i pića u obližnjem planinarskom domu „Glavica“

3.2.4 Edukativni programi

PP Medvednica zaštićeno je područje u kojem obitava mnoštvo biljnih i životinjskih vrsta. Kako su se djeca pokazala ponajboljim čuvarima prirode i posebno strasni promotori pozitivnih ekoloških poruka, tako se povoljni učinci putem edukativnih programa za dječje uzraste višestruko umnožavaju i šire. Sadržaji edukativnih programa npr. radionica na zanimljiv i kvalitetan način upoznaju djecu sa biljnim i životinjskim svijetom i potrebama njihova očuvanja. Radionice se najčešće održavaju na samom terenu („in situ“), pri čemu nema suhoparne teorije, već se naglašava korištenje svih osjetila u spoznavanju i stjecanje doživljajnog iskustva. Programi radionica su sadržajno, tematski i metodološki prilagođeni raznim uzrastima djece osnovnih škola, a provode ihiskusni djelatnici Parka. Kroz različito koncipirane tematske radionice, djeca mogu upoznati različite aspekte prirode. Na zabavan i detaljan način saznat će informacije koje do sada vrlo vjerojatno još nisu znali. Također će se upustiti u avanturu, koja će ih posebno potaknuti da više brinu o prirodi te nauče kako funkcionira svijet oko njih. Na radionicama mogu saznati od čega se sastoji stablo i kako ono diše, koji su plodovi drveta i što se od njih može raditi, tko ima kakvu zadaću u šumskom ekosustavu, kako se orijentirati u šumi, zašto su ptice važan dio svake šume, kako izgleda listopadna šuma i koje vrste može imati, itd. Cijena programa iznosi 20 kuna po učeniku, a samo trajanje programa je otprilike 1,5-3 sata, ovisno o veličini grupe i dobi djece – prema web-portalu PPM/Centar za posjetitelje Medvedgrad_ Edukativni programi.

Slika 13., 14., 15. i 16. Različiti edukativni programi za najmlađe
 (Izvor: Službena internet stranica Javne ustanove „Park prirode Medvednica“ – turistička ponuda -
 Edukativni programi <https://www.pp-medvednica.hr/turisticka-ponuda/edukativni-programi/>
 (Pristupljeno 28. 6. 2021.)

Edukativni programi za najmlađe – „Šuma oko nas“

1. Što da sam stablo? (1.–5. razred)

Od čega je stablo izgrađeno? Kako ono diše? Što mu je potrebno za život? Zašto ima krošnju, a zašto korijen? Odgovore na ta i mnoga druga pitanja mališani će dobiti preko zabavne i aktivne timske radionice – igraonice, u kojoj će naučiti da i moćne šume trebaju našu pomoć i zaštitu.

2. Proizvodi i plodovi iz šume (1.–5. razred)

Lagano je uočiti da predmeti izrađeni od drva dolaze od stabla. Ali, mnogi proizvodi izrađeni od drva nisu tako očiti. Putem ovog edukativnog programa učenici će otkriti raznolikost i veliki broj proizvoda koji su na neki način proizvedeni od drva. Također, zahvaljujući biljkama, mnoga su nam omiljena jela dostupna za uživanje. Aktivnosti na radionici navest će učenike na razmišljanje koliko veliku ulogu imaju biljke u našoj svakodnevnoj prehrani te gdje sve nalazimo proizvode od drva u našoj svakodnevnicu.

3. Mreža života (1.–5. razred)

Što je to šumski ekosustav te koja mjesta u njemu zauzimaju proizvođači, potrošači i razlagači? Što su to hranidbeni lanci, mreže i piramide? Koje su životinje biljojedi, a koje mesojedi? Kroz ovu radionicu, učenici će putem vlastitog iskustva otkriti načine na koje su svi članovi ekosustava povezani i ovisni jedni o drugima.

4. Ptice i crvi (1.–5. razred)

Mimikrija je vrlo važna strategija preživljavanja u životinjskom carstvu. U ovoj radionici, učenici će otkriti vrijednost mimikrije glumeći ptice u potrazi za šarenim crvima i bubama. Naučit će da postoje otrovni i lažno otrovni organizmi, ali će isto tako i otkriti značenje jarkih boja u prirodi.

5. Orijentacija (1.–5. razred)

Usprkos tehnologiji još uvijek velik broj ljudi lako zaluta, pa čak i na naizgled bezazlenoj planini kao što je Medvednica. Ova radionica omogućit će djeci da ne lutaju već da se nauče orijentirati u prirodi – kako pronaći sjever i ostale strane svijeta? Kako čitati neobične znakove na zemljopisnim kartama? Kako pravilno okrenuti kartu i otkriti gdje se na njoj nalazimo? Kako koristimo kompas, a kako sunce, sjene i zvijezde? Što je to azimut i kako pomoću njega možemo pronaći blago? I kako nam u svemu tome mogu pomoći planinarske markacije? Djeca će uživati u orijentacijskoj pustolovini i naučiti kako pronaći pravi put na našoj planini.

6. Šišmiši (1.–5. razred)

Koliko ste puta čuli panične uzvike poput ovih: „Fuj, šišmiši su odvratni! Piju krv!“, ili: „Oh, ne, šišmiš! Zaplest će mi se u kosu!“? Djeca su dobila ove predrasude u naslijeđe od odraslih, ali to ne znači da upravo ona ne mogu naučiti odrasle da te predrasude nisu istinite. Radionica „Šišmiš“ će im u tome zasigurno pomoći. Naučit će ih čime se zapravo šišmiši hrane, kako žive i zašto su tako korisni te što ih sve ugrožava i zbog čega su zaštićeni. Naučit će i da šišmiši uopće nisu slijepi i kako funkcionira ehlokacija – „gledanje“ ušima. Na vlastitoj će koži (ili bolje rečeno na vlastitim ušima) naučiti da to uopće nije lako i da šišmiši itekako zaslužuju naše divljenje i zaštitu!

6. Šumska pustolovina (1.–5. razred)

Ako želite provesti dinamičan, zabavan i edukativan dan u prirodi s učenicima, ovo je pravi program! Ključne riječi u ovome programu su: suradnja, igra, domišljatost, edukacija, povjerenje, spretnost, brzina, izazov, snaga, koordinacija, snalažljivost, timski rad! Učenici će kroz pomno odabrane igre i smijeh učiti o važnosti zaštite prirode, snalaziti se u novim situacijama te međusobno surađivati i podržavati jedni druge. Ovaj će program uz edukativnu komponentu povoljno utjecati na samopouzdanje učenika i na bolju timsku povezanost kolektiva i odnose u njemu.

7. Listopadna šuma (stručno vođenje – 6. razred)

Ovaj je program namijenjen nešto starijoj djeci, koja su i dalje radoznala i vole se igrati, ali već mogu shvatiti važnost zaštite prirode i biti njezini glasnogovornici u svojim zajednicama. U okruženju bujnoga zelenila, na licu mjesta naučit će raspoznavati glavne šumske vrste na Medvednici: bukvu i hrast, kao i smreku i jelu. Bit će ponosni kada uspiju zadiviti svoje prijatelje i roditelje naučenim „trikovima“ kako raspoznati smreku od jele! Penjući se uz planinu, učiti će kako na različitim nadmorskim visinama žive različite vrste drveća, te će u prirodi vidjeti kako izgledaju šume svjetla i tame, listopadne i vazdazelene šume. Putem će saznati i kako su svi stanovnici šuma

međusobno povezani (hranidbeni lanac, kruženje tvari u prirodi), te kako je ravnotežu među njima vrlo lako narušiti. Naučit će i brojne načine kako sami mogu pomoći u očuvanju i unaprjeđenju prirode i njezinoj zaštiti – prema web portalu PPM/ turistička ponuda – edukativni programi.

Tablica 6. Elementi / kriteriji strukturne analize edukativnih programa

VRSTA PROGRAMA	Edukacija, predavanje, stručno vođenje, radionice
RASPOLOŽIVOST PROGRAMA	Programi se odvijaju tijekom čitave godine na otvorenom području Parka prirode Medvednica, program je ponavljajući (repetativan)
CILJANE SKUPINE	Edukativni programi se tematski, sadržajno i metodološki prilagođeni različitim uzrastima djece u osnovnim školama.
DA LI JE AKTIVAN ili PASIVAN, tj. UKLJUČUJE LI VOĐENJE OD STRANE PARKOVNOG OSOBLJA	Aktivan. Programe edukacije provode djelatnici parka u dogovoru s učiteljima ili profesorima, uz obaveznu najavu i dogovor na telefon ili mail.
NAPLATA ili NE	DA. Cijena programa: 20 kn po učeniku
MJERE UPRAVLJANJA POSJETITELJIMA	Trajanje programa: 1.5-3 h, ovisno o veličini grupe i dobi djece
DOSTUPNOST	Kombinirani prijevoz (javni ili osobni)
MOGUĆNOSTI DODATNIH USLUGA	/

4. REZULTATI

4.1 Nalazi analize

Posjetiteljski programi u zaštićenom području Parka prirode Medvednica vezani su uglavnom uz tri najveće atrakcije i najčešća mjesta posjećivanja - špilju Veternicu, Rudnik Zrinski i Medvedgrad. Točan broj posjetitelja PP Medvednica nije moguće utvrditi radi velikog broja (spominje se čak njih 90-tak!) ulaza u Park, pri čemu se ne naplaćuje ulazak niti na jednom ulazu. Suprotno, bilježi se broj prodanih ulaznica u objektima posjećivanja, pri posjeti događanjima i manifestacija i edukativnim programima (radionice, vođene šetnje i dr.) kao i podaci dobiveni putem brojača prometa. Na temelju broja prodanih ulaznica i sudionika u raznim programima Ustanove te slijedom broja zahtjeva za korporativnim volontiranjem velikih tvrtki u Parku vidljiv je značajan rast broja posjetitelja Parka (izvor: Akcijski plan održivog turizma PP Medvednica 2019.-2023.). Najveći porast broja posjetitelja odnosi se na programe vezane uz Medvedgrad, jednako među domaćim i inozemnim posjetiteljima. S obzirom da je u završnoj fazi otvorenje Centra za posjetitelje na Medvedgradu to se u budućnosti očekuje daljnji porast broja posjetitelja na tom lokalitetu. Dodatna povoljna okolnost je da Medvedgrad kao jedinstvena atrakcija u Parku može privući posjetitelje i bolje ih rasporediti u prostoru Parka te time rasteretiti najosjetljiviju vršnu zonu Parka. Ipak zasad špilja Veternica, Rudnik Zrinski i Medvedgrad bilježe uveliko manji godišnji broj posjetitelja od njihovog procijenjenog ekološkog prihvatnog kapaciteta. Veći broj posjetitelja moguće je privući organiziranjem kvalitetnijih programa i sadržaja za sve dobne i ciljane skupine razvojem infrastrukture, bolju prometnu dostupnost te inovativni marketing Parka.

PP Medvednica uglavnom posjećuju domaći posjetitelji iz neposredne okolice, pri čemu se Medvedgrad ističe daleko većim udjelom stranih posjetitelja, čiji je udio u ukupnom broju posjetitelja Parka tek 1 %. Struktura posjetitelja Parka upućuje na izražene sportsko-rekreativne i edukativne motive dolaska u Park, pri čemu ove funkcije Parka privlače mlađu, aktivniju i obrazovaniju populaciju. U Park se najčešće dolazi pješice i osobnim vozilom, vikendom, nekoliko puta godišnje, a najčešće u društvu prijatelja i obitelji, te se u Parku provodi pola dana. Dolazak osobnim vozilom znatno pogoršava kvalitetu zraka, tla, vode, proizvodi buku, otežava javni promet te degradira okoliš pri parkiranju izvan prometnica – čime se bitno umanjuje kvaliteta doživljaja vrijednosti zaštićenog područja. Povezano s tim trebalo bi poticati posjećivanje pješice, biciklom ili javnim prijevozom (autobusi ZET-a, nova žičara i dr.). Moguće poboljšanje stanja uključuje razvoj novih sadržaja i programa za manje atraktivna razdoblja posjećivanja (preko tjedna, tijekom razdoblja studeni-travanj i dr.) ili programe koji nisu sezonski orijentirani, npr. izložbe u Centru za posjetitelje Medvedgrad, uvođenje novih linija javnog prijevoza i dr. Izgradnjom „Žičare Sljeme“ koja je trenutno u realizaciji očekuje se višestruko povećanje broja posjetitelja koji će pristizati u vršnu zonu u budućnosti te će njeno rasterećenje i osiguravanje

preusmjeravanja posjetitelja izvan te zone biti veliki izazov Ustanovi u upravljanju posjetiteljima.

Najzastupljeniji vid posjećivanja zasigurno je izletnički sustav, a odnosi se na kratki, jednodnevni boravak u Parku rad odmora i druženja. Hendikep sustava posjećivanja je u činjenici da se većina smještajnih kapaciteta i ostalih pratećih sadržaja (objekti prehrane i sportske rekreacije) nalazi koncentrirano na površinski nevelikom vršnom području, čime snažno nepovoljno utječe na sve elemente prirode i okoliša.

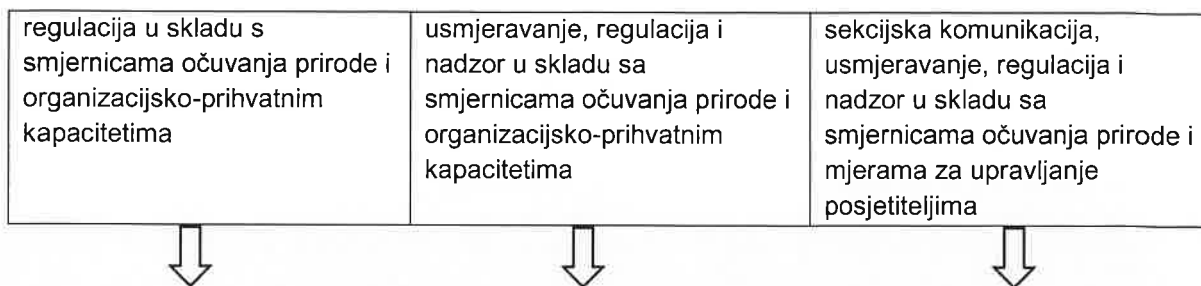
Edukacija je u Parku sadržajem i oblicima najviše orijentirana na dječje dobne uzraste, školsku djecu i studente. Najzastupljenije su radionice, stručne prezentacije i predavanja te stručna vođenja (edukativne šetnje). Pokrenut je i niz promotivnih akcija, a Ustanova provodi veći broj aktivnosti vezanih za edukaciju i promociju, prije svega kroz edukativne i kulturno-turističke manifestacije. Pritom posebno prednjači Medvedgrad kao mjesto provedbe edukativnih programa u organizaciji Ustanove, ali i manifestacija koje se organiziraju u partnerstvu s drugim nositeljima. Edukacija i organizacija manifestacija uspješno povezuju Ustanovu s lokalnom zajednicom – lokalnim tijelima, udrugama, proizvođačima eko proizvoda i suvenira te ugostiteljima, ali i lokalnim korisnicima prostora poput Hrvatskim šuma i lovaca.

5. ZAKLJUČCI, SMJERNICE I PREPORUKE

Analiza posjetiteljskih programa PP Medvednica obavljena je usklađeno s dokumentom „Studija upravljanja posjetiteljima PP Medvednica“ koja je ključan dokument i akcijski plan za uspostavu inovativnog sustava upravljanja posjetiteljima PP Medvednica. Takav sustav, prema Studiji, treba biti zasnovan na informiranom posjećivanju pri čemu su posjetitelji vođeni u biranju optimalnih programa u pogledu sadržaja, aktivnosti, trajanja, oblika prijevoza, toka obilaska i dr. čime im se ujedno i osigurava kvaliteta autentičnog doživljaja vrijednosti područja, bez ili s minimalnim utjecajem na prirodu i okoliš zaštićenog područja. Također, jedan od važniji ciljeva je zadržati Park prirode Medvednica prepoznatljivim, harmoniziranim prostorom slobodnog pristupa, neometanog posjećivanja i spontanog uživanja u ambijentu očuvanoj prirodi, ali u budućnosti značajno više razine uređenosti.

Tablica 7. Park prirode Medvednica - upravljački pristupi prema posjetiteljskim grupacijama (izradio: Martinić 2020) (Studija upravljanja posjetiteljima PPM , 2020. https://www.pp-medvednica.hr/wp-content/uploads/2020/09/Studija_upravljanja_posjetitelji_Medvednica.pdf (Pristupljeno 29. 6. 2021.)

POSJETITELJI SADRŽAJA JU	IZLETNICI I TURISTI	SPORTAŠI-REKREATIVCI
CILJ: povećati broj, proširiti strukturu, posjećivanje tijekom cijele godine	CILJ: prevesti u posjetitelje sadržaja JU, povećati ekološku svijest i obzirnost, proširiti strukturu po mjestu dolaska, posjećivanje tijekom cijele godine	CILJ: prevesti (koliko je moguće) u posjetitelje sadržaja JP, povećati ekološku svijest, smanjiti nepoželjne utjecaje, postići regulirane oblike i intenzitete korištenja, isključiti i zabraniti neprihvatljiva korištenja/aktivnosti, imati harmonizirane aktivnosti u odnosu na druge posjetiteljske programe i funkcije parka, usmjeravati trendove u svrhu smanjenja pritisaka i povećanje zadovoljstva posjetitelja
NAČIN: veća i sadržajnija ponuda E&I, dodatno uređenje infrastrukture, inovativne tehnologije, promocija korištenja javnog prijevoza (JP), veće kompetencije i kapaciteti službe	NAČIN: prilagođena i povezana posjetiteljska ponuda, umrežavanje s agencijama i pružateljima usluga, promocija korištenja JP, viša kvaliteta upravljanja parkom u cjelini	NAČIN: povezana posjetiteljska ponuda, umrežavanje s operatorima organizirane rekreacije i sportskih događaja, promocija korištenja JP i organiziranog prijevoza, veća učinkovitost regulatornih i nadzornih mjera
ISHOD: jako doživljajno iskustvo, razumijevanje i promocija, transfer ekološke svijesti, viša kvaliteta upravljanja parkom u cjelini	ISHOD: obogaćen i objedinjen doživljaj parka, bolje razumijevanje očuvanja ekosustava parka i transfer ekološke svijesti, viša razina očuvanja i veća kvaliteta upravljanja parkom	ISHOD: svjesniji doživljaj parka, usvajanje regulatornih pravila i mjera, doprinos očuvanju prirode i okoliša, podizanje razine održivosti upravljanja
ZAHTJEVI za UPRAVLJANJE: informiranje,	ZAHTJEVI za UPRAVLJANJE: informiranje,	ZAHTJEVI za UPRAVLJANJE: informiranje,

KONCEPT UPRAVLJANJA POSJETITELJIMA PARKA PRIRODE MEDVEDNICA:
inovativan, informiran, usmjeravan, reguliran

Specifični ciljevi kojima će se omogućiti unapređenje posjetiteljskih programa su: razvoj i poboljšanje parkovne infrastrukture i povećanje dostupnosti posjetiteljskih sadržaja, uspostava informiranog posjećivanja i promicanje usmjerenog posjećivanja, obogaćivanje programa edukacije i interpretacije te unapređenje organiziranog posjećivanja preko dopune i razrade postojećih programa, uvođenjem novih i višednevnih programa za posebne ciljne skupine npr. inozemni posjetitelji, pri čemu u izvođenju programa treba uključiti vanjske suradnike Ustanove (edukatore) te se povezivati s programima turističkih agencija i drugih nositelja posjetiteljskih aktivnosti u parku. Povećanje javne svijesti o vrijednostima Parka i promocija održivog upravljanja. Edukacijski cilj jest promocija načela održivog turizma u PP Medvednica, pri čemu dobru praksu upravljanja posjetiteljima treba promovirati kroz smislene primjere. Za uspostavljanje više razine održivosti upravljanja Parkom, treba sadržajno i funkcionalno povećavati atraktivnost prostora parka izvan vršne zone, kako bi se smanjila koncentracija sadržaja i posjetitelja u ekološki osjetljivom području vršne zone te se ujedno i uspostavila ravnoteža u smislu ujednačenijeg korištenja svih dijelova područja Parka. Nadalje, važni su unapređenje informiranja, marketing i učinkovita komunikacija među akterima u sustavu posjećivanja, praćenje utjecaja posjećivanja i ispitivanje zadovoljstva posjetitelja. Dinamički pristup planiranju i vođenju upravljanja posjetiteljima zahtijeva praćenje podataka iz kojih je moguće generirati sljedeće ključne informacije o: broju ukupnih posjeta u cijelom Parku, preferiranim načinima upotrebe od posjetitelja, distribuciji posjetitelja u cijelom Parku, razini poštivanja pravila ponašanja, potencijalnim konfliktima između upotrebe Parka od posjetitelja i ciljeva zaštite prirode, utjecajima koje pojedine posjetiteljske aktivnosti imaju na lokalitete i vrijednosti, određivanje prihvatnih kapaciteta i inovativno upravljanje posjetiteljima. U očekivanju rasta interesa za posjećivanje u budućnosti te s tim povezanih, povećanih pritisaka na ekosustave Parka, glavni cilj je ograničiti nepovoljne utjecaje posjećivanja na najmanju mjeru. Isto će se postići izborom i dimenzioniranjem prihvatljivih oblika posjećivanja kao što su broj posjetitelja, način obilaska i sl., koje su određene prema potrebama očuvanja osjetljivih vrsta i staništa i izračunatim prihvatnim kapacitetima pojedinih zona i podzona. Za provedbu je nužna cjelovita primjena predloženog informiranog upravljanja posjetiteljima koje uključuje informiranje i regulaciju posjećivanja u smislu ograničavanja broja posjetitelja, definiranja pristupa i načina obilaska, usmjeravanja na optimalne tokove kretanja i dr. Također neizostavan cilj je pomno planiranje prometa i aktivno upravljanje prometom. Ocjena i mogućnosti

razvoja sustava posjećivanja uvelike su u PP Medvednica povezani s modelima prometovanja. O prometovanju izravno ovisi dostupnost sadržaja Ustanove, ekonomičnost ostalih usluga za posjetitelje, ali i pritisci na okoliš te ugroženost prostora prekomjernom prisutnošću automobila kod velikih posjeta, neregularnim parkiranjem i sl. Cilj je optimizirati prometna rješenja uvođenjem ekološko povoljnijih oblika, uključujući i značajnu ulogu žičare, uspostavom novih linija i tokova javnog prometa, dogovornim korištenjem iste infrastrukture za različite vrste korisnika te poboljšanjem parkirnog sustava. Važni alati za optimizaciju prometa sagledavaju se u zabrani ili striktnom ograničavanju broja vozila u vršnoj zoni, povezano s poticajnim diferenciranim sustavom naplate prijevoznčkih usluga u javnom prometu. Posljednji ali isto tako vrlo važan čimbenik jest jačanje kapaciteta i upravljačkih kompetencija Javne ustanove te poboljšanje suradnje i partnerstva s dionicima.

6. LITERATURA

1. Antolović, S., Šikić, Z., Cvetko, M., Šajatović, D., 2019. : Marketing plan Centra za posjetitelje Medvedgrad, https://www.pp-medvednica.hr/wp-content/uploads/2020/10/Marketing-plan-Centra-za-posjetitelje-Medvedgrad_2020_2024.pdf (Pristupljeno 22.6.2021.)
2. Bilušić, K., 2013.: Glavne značajke sustava posjećivanja Nacionalnog parka „Krka“
3. Bjelić, M., 2015.: Analiza pritisaka i prijetnji u Parku prirode Medvednica, O Parku prirode Medvednica, 13. str , Hrvatska agencija za okoliš i prirodu
4. Farkaš-Topolnik, N. i drugi, 2019 : Plan upravljanja Park prirode Medvednica <https://www.pp-medvednica.hr/wp-content/uploads/2019/05/Plan-upravljanja-Parka-prirode-Medvednica.pdf> (Pristupljeno 10.11.2020.)
5. Kušan, V., Martinić, I., 2020.: Studija upravljanja posjetiteljima Parka prirode Medvednica, [https://www.pp-medvednica.hr/wp-content/uploads/2020/09/Studija upravljanja posjetitelji Medvednica.pdf](https://www.pp-medvednica.hr/wp-content/uploads/2020/09/Studija_upravljanja_posjetitelji_Medvednica.pdf) (Pristupljeno 21.6.2021.)
6. LAKO-Medvednica, Rudnik Zrinski, <https://lako.com.hr/2017/03/17/medvednica-rudnik-zrinski/> (Pristupljeno 25.6.2021.)
7. Martinić, I., 2010: Upravljanje zaštićenim područjima prirode-planiranje, razvoj i održivost, Sveučilište u Zagrebu, Šumarski fakultet, str. 283.-286.
8. Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja, 2014. : Prostorni plan Parka prirode Medvednica- prijedlog plana za ponovnu javnu raspravu ; Posjetiteljski programi, prostor i građevine, 60.-66. str
9. Službena internet stranica Centar za posjetitelje Medvedgrad – Rudnik Zrinski, <https://medvedgrad.eu/rudnik-zrinski/> (Pristupljeno 25.6.2021.)
10. Službena internet stranica Centar za posjetitelje Medvedgrad- Edukativni programi, <https://medvedgrad.eu/edukativni-programi/> (Pristupljeno 28.6.2021.)
11. Službena internet stranica Centar za posjetitelje Medvedgrad- Medvedgrad, <https://medvedgrad.eu/> (Pristupljeno 23.6.2021.)
12. Službena internet stranica Centar za posjetitelje Medvedgrad- Špilja Veternica <https://medvedgrad.eu/spilja-veternica/> (Pristupljeno 26.6.2021.)
13. Službena internet stranica Javne ustanove „Park prirode Medvednica“ – turistička ponuda – Medvedgrad, <https://www.pp-medvednica.hr/turisticka-ponuda/medvedgrad/> (Pristupljeno 23.6.2021)

14. Službena internet stranica Javne ustanove „Park prirode Medvednica“ – turistička ponuda- Špilja Veternica,<https://www.pp-medvednica.hr/turisticka-ponuda/spilja-veternica/> (Pristupljeno 26.6.2021.)
15. Službena internet stranica Javne ustanove „Park prirode Medvednica“ – turistička ponuda- Edukativni programi,<https://www.pp-medvednica.hr/turisticka-ponuda/edukativni-programi/> (Pristupljeno 28.6.2021.)
16. Službena internet stranica Javne ustanove „Park prirode Medvednica“
<https://www.pp-medvednica.hr/> (Pristupljeno 21. 6. 2021.)
17. Službena internet stranica Javne ustanove „Park prirode Medvednica“ – turistička ponuda – Rudnik Zrinski,<https://www.pp-medvednica.hr/turisticka-ponuda/rudnik-zrinski/> (Pristupljeno 25.6.2021.)